

Застосування норм ГПК України

АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ВП ВС, ОП КГС, КГС ВС (судові рішення внесені до ЄДРСР за період з січня по червень 2021)

Відділ аналітичної роботи та узагальнення судової практики

Справи, що відносяться до юрисдикції господарських судів (ст.20 ГПК України)

Верховний Суд зазначає, що ВП ВС чітко розмежовано юрисдикційну приналежність справ із подібним предметом спору (про знесення самочинного будівництва) в залежності від особи позивача та підстав заявленого позову. Так справи, у яких позов заявлено Державною архітектурно-будівельною інспекцією України, як суб'єктом владних повноважень на виконання управлінських функцій з контролю за додержанням вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, стандартів і правил під час виконання підготовчих та будівельних робіт, мають ознаки публічно-правового спору, який належить розглядати за правилами адміністративного судочинства (справи №1519/2-787/11, №161/14920/16-а, №369/13415/17, №826/7203/17, №461/12053/15-ц, №826/8743/15, №369/3043/17-ц, №1527/14472/12, №520/9778/13, № 917/375/18, № 914/1092/18, № 522/6962/18). Натомість справи, де позивач - орган місцевого самоврядування аргументує вимогу про знесення самочинно збудованого об'єкта не реалізацією передбачених законом повноважень суб'єкта владних повноважень з державного контролю за дотриманням законодавства у сфері містобудівної діяльності, а необхідністю захисту права комунальної власності на земельну ділянку, ВП ВС вказує на приватноправовий характер спірних правовідносин та, в залежності від суб'єктного складу сторін, на підвідомчість спору суду цивільної чи господарської юрисдикції (справи №461/12052/15, №639/6261/13-ц, №523/11508/18, №904/4713/18, № 520/9253/17). У даній справі поданий в інтересах міської ради позов прокурор обґрунтував порушенням відповідачем вимог ЦК України та ЗК України та мотивував вимогу про знесення самочинно збудованого об'єкта необхідністю захисту права комунальної власності на земельну ділянку. Отже спір, який є предметом цього судового розгляду, пов'язаний із вирішенням питання щодо речового права на землю, що відповідно до ustalених правових висновків ВП ВС підтверджує приватноправовий характер спірних правовідносин. Тому з огляду на суб'єктний склад учасників спору, предмет і підставу позову, а також характер спірних правовідносин, даний спір правильно розглянутий судами за правилами господарського судочинства. КГС ВС від 17.02.2021

<http://reestr.court.gov.ua/Review/94999450>

Позов ФОП до ГУ ДФС, прокуратури про відшкодування шкоди-скасовано ухвалу про відмову у відкритті провадження. Позов заявлено щодо стягнення шкоди на підставі статей 32, 41, 56, 62 Конституції України, статей 22, 321, 1166, 1173, 1174, 1176, 1192 ЦК України. Позивач, заявляючи вимогу про відшкодування шкоди заподіяної протиправною бездіяльністю суб'єкта владних повноважень, не ставить позовної вимоги про вирішення публічно-правового спору. Тому відповідно до ч.5 ст.21 КАС України заявлені у позові вимоги мають вирішуватися за правилами цивільного чи господарського судочинства залежно від суб'єктного складу учасників спору. У справі, яка розглядається, сторонами спору є ФОП (позивач), Головне управління ДФС у м. Києві, прокуратура міста Києва (відповідачі). Отже, оскільки позивач визначив відповідачами органи державної влади, які є юридичними особами, та заявив вимогу лише про відшкодування шкоди і така не об'єднана з вимогою вирішити публічно-правовий спір **за суб'єктним критерієм згідно з частиною першою статті 4 ГПК України спір належить до юрисдикції господарського суду.** Близького за змістом висновку ВП ВС дійшла у постановках від 15.03.2018 у справі № 461/1930/16-ц, від 27.02.2019 у справі № 405/4179/18, від 05.06.2019 у справі № 454/1690/16, від 14.04.2020 у справі № 925/1196/18. З огляду на викладене КГС ВС вважає висновки судів попередніх інстанцій щодо непідвідомчості цього спору судам господарської юрисдикції помилковими, а відтак відмова у відкритті провадження у справі на підставі п.1 ч.1 ст.175 ГПК України є передчасною, необґрунтованою та такою, що не відповідає наведеним нормам процесуального права. До того ж відмовивши у відкритті провадження у справі на підставі п.1 ч.1 ст.175 ГПК України суд першої інстанції всупереч приписам частини шостої цієї ж статті **не роз'яснив заявнику, до юрисдикції якого суду віднесено розгляд справи.**

КГС ВС від 22.02.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/95066774>

Справи, що відносяться до юрисдикції господарських судів (ст.20 ГПК України)

Правовідносини, пов'язані з діяльністю релігійних організацій, регулюються ЗУ «Про свободу совісті та релігійні організації» Законом № 987-ХІІ, який був прийнятий 23.04.1991 та набув чинності 06.06.1991. Відповідно до ст.15 Закону № 987-ХІІ в редакції від 23.04.1991 рішення про відмову в реєстрації статуту (положення) релігійної організації із зазначенням підстав відмови повідомляється заявникам письмово в десятиденний термін. Це рішення може бути оскаржено в суд у порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством Української РСР. **ВП ВС зазначає, що на момент прийняття цього Закону не існувало господарських чи арбітражних судів, не було прийнято ГПК.** Натомість на час прийняття Закону № 987-ХІІ Цивільний процесуальний кодекс України (далі - ЦПК) містив главу 31-А, в порядку якої розглядалися спори громадян і юридичних осіб із суб'єктами владних повноважень щодо оскарження їх рішень, дій чи бездіяльності в адміністративних правовідносинах. Отже, на час прийняття Закону існувало інше процесуальне законодавство, якому положення Закону № 987-ХІІ в редакції 1991 року кореспондували. **У подальшому Верховною Радою України було прийнято ГПК, який згодом, зазнавши змін, був викладений у редакції від 19.06.2020. Відповідними нормами цього процесуального закону було визначено юрисдикцію спорів між юридичною особою та її учасником (засновником, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, крім трудових спорів.** У той же час відповідні зміни до Закону № 987-ХІІ внесені не були. Звертає на себе увагу, що ГПК є спеціальним нормативним актом, до предмета регулювання якого входить, у тому числі, визначення юрисдикції та підсудності судових спорів. Водночас визначення юрисдикції і підсудності спорів не є і не може бути предметом регулювання Закону № 987-ХІІ. А тому положення Закону №987-ХІІ є застарілими та не відповідають чинному процесуальному законодавству. ВП ВС неодноразово формувала позиції, відповідно до яких юрисдикція судового спору визначається за предметом спору, тобто за змістом та дійсним характером спірних правовідносин.

спори між релігійною організацією та її учасником (засновником, членом) відносяться до спорів щодо управління такою юридичною особою і мають розглядатись у порядку господарського судочинства.

ВП ВС від 06.04.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/97967347>

ВП ВС зазначає про те, що спір про недійсність договору виник між двома фізичними особами, не змінює його правової природи як спору з правочину щодо частки в статутному капіталі товариства, розгляд якого віднесено до юрисдикції господарських судів відповідно до п.4 ч.1 ст.20 ГПК України. Для вирішення питання щодо юрисдикції таких спорів не має значення, чи набула особа, на користь якої відчужено частку, корпоративних прав в установленому законом порядку, як про це вказано в постанові Верховного Суду від 18.03.2020 у справі № 352/395/19. **Винятком** із зазначеного правила є лише спори щодо правочинів у сімейних та спадкових правовідносин, тобто спори щодо дій, спрямованих на набуття, зміну або припинення сімейних і спадкових прав та обов'язків, які мають вирішуватися в порядку цивільного судочинства.

ВП ВС від 01.06.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/97967345>

Відвід (ст.ст.35, 36 ГПК України)

Право подавати заяву про відвід судді є однією з гарантій законності здійснення правосуддя і об'єктивності та неупередженості розгляду справи. Статтею 6 Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року, ратифікованою Верховною Радою України закріплені основні процесуальні гарантії, якими може скористатися особа при розгляді її цивільного позову в національному суді, серед яких - розгляд справи незалежним і безстороннім судом, встановленим законом. Водночас, згідно з частиною першою статті 43 ГПК України учасники судового процесу та їх представники повинні добросовісно користуватися процесуальними правами; зловживання процесуальними правами не допускається. Європейським судом з прав людини в рішенні по справі "Білуха проти України" (Заява № 33949/02) від 09.11.2006 зазначено, що: "особиста безсторонність суду презюмується, поки не надано доказів протилежного".

Правовий аналіз норм ст.ст.35,36 ГПК України вказує на те, що висловлення суддею правової позиції не може бути підставою для відводу без надання стороною, яка заявляє відвід, належних, допустимих, достовірних та вірогідних доказів проявлення зазначеним суддею саме необ'єктивності чи упередженості при ухваленні вказаного судового рішення на користь однієї зі сторін.

КГС ВС від 18.02.2021

<http://reestr.court.gov.ua/Review/94999433>

Особиста безсторонність суду, як суб'єктивний критерій, презюмується, поки не надано доказів протилежного (пункт 50 рішення ЄСПЛ у справі "Білуха проти України" від 09.11.2006). Згідно з об'єктивним критерієм необхідно встановити, чи існують факти, які можна встановити та які можуть ставити під сумнів безсторонність судді. Це означає, що при вирішенні того, чи є у цій справі **обґрунтовані причини** побоюватися, що певний суддя був небезстороннім, позиція заінтересованої особи є важливою, але не вирішальною. Вирішальним є те, чи можна вважати такі побоювання об'єктивно обґрунтованими (пункти 29, 31 рішення ЄСПЛ "Газета "Україна-центр" проти України" від 15.07.2010). Частиною третьою статті 38 ГПК України унормовано, що відвід повинен бути вмотивованим. Суд зазначає, що **не є підставами для відводу суддів заяви, які містять лише припущення про існування відповідних обставин, не підтверджених належними і допустимими доказами**, а також наявність скарг, поданих на суддю (суддів) у зв'язку з розглядом даної чи іншої справи, **обставини, пов'язані з прийняттям суддями рішень з інших справ**. Таким чином, щодо суб'єктивної складової безсторонності суду заявнику необхідно **подати докази фактичної наявності упередженості судді для відводу його від справи, оскільки презумпція особистої неупередженості судді діє доти, доки не з'являться докази на користь протилежного**. І тільки якщо з'являються об'єктивні сумніви щодо цього, то для його відводу в ході об'єктивної перевірки має бути встановлена наявність певної особистої заінтересованості судді, або його прихильностей, уподобань стосовно однієї зі **сторін** у справі.

КГС ВС від 25.02.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/95343906>

Права та обов'язки учасників справи, процесуальні права та обов'язки сторін(ст.42, 46 ГПК України)

Заяву позивача про зміну предмету або підстав позову, можна вважати новим позовом у разі, якщо в ній зазначена самостійна матеріально-правова вимога (або вимоги) та одночасно в її обґрунтування наведені інші обставини (фактичні підстави), які не були визначені позивачем первісно підставою позову та, які у своїй сукупності дають особі право на звернення до суду з позовними вимогами в рамках нової позовної заяви. Таким чином, визначення позивачем за зустрічним позовом видів виплат, які на думку позикодавця, підлягають стягненню з позичальника у зв'язку з порушенням ним взятих на себе договором зобов'язань, не є зміною підстав позову, оскільки ТзОВ не змінювало первісні фактичні підстави, а лише доповнило їх новими обставинами, які стосуються предмету спору, керуючись положеннями ст.534 ЦК України, відповідно до яких у разі недостатності суми проведеного платежу для виконання грошового зобов'язання у повному обсязі ця сума погашає вимоги кредитора у відповідній черговості, якщо інше не встановлено договором або законом. При цьому відповідно до правового висновку Верховного Суду, викладеного у пункті 7.43. постанови ВП ВС від 25.06.2019 у справі №924/1473/15, зміна посилання на норми матеріального чи процесуального права не вважаються зміною підстав позову. Тобто висновки скажника про те, що позикодавцем фактично подається нова позовна заява, є безпідставним, оскільки фактичні та правові підстави позову є однаковими, а позивачем лише змінено предмет позову.

КГС ВС від 25.01.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94393833>

Відповідно до п.5 ч.1 ст.42 ГПК України учасники справи мають право оскаржувати судові рішення у визначених законом випадках.

КГС ВС зазначає, що **положення частин 4,5 ст.233 та ч.1 ст.255 ГПК України не ставлять можливість реалізації учасником справи права на апеляційне оскарження певного кола ухвал місцевого господарського суду в залежності від їх поділу на протокольні та такі, що оформлені окремим документом, як і не містять заборони оскарження в апеляційному порядку протокольних ухвал.** Подібний правовий висновок викладений у постановах Верховного Суду від 05.02.2019 у справі №903/381/18, від 11.11.2020 у справі №925/1142/18, а також у постанові Верховного Суду від 23.09.2020 у справі №756/12128/15-ц, на яку посиляється скажник у касаційній скарзі. З урахуванням викладеного суд касаційної інстанції погоджується з доводами скажника про помилковість висновку апеляційного господарського суду щодо неможливості оскарження протокольної ухвали суду першої інстанції.

КГС ВС-20.05.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/97074372>

Процесуальні права та обов'язки сторін(ст.46 ГПК України)

Зміна предмета позову означає зміну матеріальної вимоги, з якою позивач звернувся до відповідача, а зміна підстав позову - це зміна обставин, на яких ґрунтується вимога позивача. Одночасна зміна і предмета, і підстав позову не допускається, оскільки у разі одночасної зміни предмета та підстав позову фактично виникає нова матеріально-правова вимога позивача, яка обґрунтовується іншими обставинами, що за своєю суттю є новим позовом. При цьому не вважаються зміною підстав позову доповнення його новими обставинами при збереженні в ньому первісних обставин та зміна посилання на норми матеріального чи процесуального права. Аналогічні висновки ВС щодо застосування ч. 3 ст. 46 ГПК викладені у постанові ВП ВС від 25.06.2019 у справі № 924/1473/15. Особа, яка звертається до суду з позовом, самостійно визначає у позовній заяві, яке її право чи охоронюваний законом інтерес порушено особою, до якої пред'явлено позов, та зазначає, які саме дії необхідно вчинити суду для відновлення порушеного права. Учасник справи розпоряджається своїми правами щодо предмета спору на власний розсуд. Предмет позову кореспондує із способами захисту права, які визначені, зокрема у ст.16 ЦК, ст.20 ГК, а відтак зміна предмета позову означає зміну вимоги, що може полягати в обранні позивачем іншого/інших, на відміну від первісно обраного/них способу/способів захисту порушеного права, в межах спірних правовідносин. Необхідність у зміні предмету позову може виникати тоді, коли початкові вимоги позивача не будуть забезпечувати чи не в повній мірі забезпечать позивачу захист його порушених прав та інтересів. При цьому під збільшенням або зменшенням розміру позовних вимог слід розуміти відповідно збільшення або зменшення кількісних показників за тією ж самою вимогою, яку було заявлено в позовній заяві. Збільшено (чи зменшено) може бути лише розмір вимог майнового характеру. Заява позивача "про зміну позовних вимог" від 30.03.2020 стосувалася виключно зміни предмета позову, що правильно врахували суди попередніх інстанцій.

КГС ВС від 29.04.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/96668851>

ГПК України передбачає право позивача збільшити лише розмір позовних вимог. Відповідно до усталеної судової практики під збільшенням або зменшенням розміру позовних вимог слід розуміти відповідно збільшення або зменшення кількісних показників за тією ж самою вимогою, яку було заявлено в позовній заяві. Збільшено (чи зменшено) може бути лише розмір вимог майнового характеру. Під збільшенням розміру позовних вимог не може розумітися заявлення ще однієї чи кількох вимог, додатково до викладених у позовній заяві. Неправомірно під виглядом збільшення розміру позовних вимог висувати нові вимоги, які не були зазначені у тексті позовної заяви (така ж правова позиція викладена в постановках Верховного Суду від 10.12.2019 у справі №923/1061/18, від 19.12.2019 у справі №925/185/19, від 23.01.2020 у справі №925/186/19 від 11.02.2020 у справі №902/1022/17). Отже, доповнення немайнового позову ще кількома вимогами немайнового характеру є не збільшенням розміру позовних вимог, а пред'явленням нових (додаткових) позовних вимог. Відповідно до ч.1 ст.173 ГПК України в одній позовній заяві може бути об'єднано декілька вимог, пов'язаних між собою підставами виникнення або поданими доказами, основні та похідні позовні вимоги. Касаційний суд зазначає, що таке об'єднання позовних вимог можливе саме в одній позовній заяві при зверненні з позовом до суду, а не шляхом пред'явлення додаткових похідних вимог після порушення провадження у справі. Можливість об'єднання декількох немайнових позовних вимог шляхом подання заяви про збільшення розміру позовних вимог до вже поданого немайнового позову чинним ГПК України не передбачено. ГПК України не передбачено можливість повернення зі стадії розгляду справи по суті спору до стадії підготовчого засідання у зв'язку, в тому числі, із поданням Позивачем заяви в порядку п.2 ч.2 та ч.3 ст.46 ГПК України, крім випадків, визначених абз.2 ч. 4 ст.46 ГПК України.

КГС ВС від <http://reestr.court.gov.ua/Review/95133629>

17.02.2021

Вирішення клопотань

КГС ВС зазначає, що тлумачення змісту положень ч.2 ст.232, ч.4, 5 ст.233 ГПК України свідчить, що законодавець передбачив вирішення, зокрема, клопотань та заяв осіб, які беруть участь у справі, залишення заяви без розгляду шляхом постановлення ухвал, які оформлюються у два способи: - постановлені окремим документом, які ухвалюються в нарадчій кімнаті, підписуються суддею (суддями) і приєднуються до справи; - постановлені, не виходячи до нарадчої кімнати, які заносяться до протоколу судового засідання. Така ж правова позиція викладена в постанові Верховного Суду від 03.02.2021 у справі № 910/18125/19. Зазначене дає підстави для висновку, що розгляд заяви про поновлення процесуального строку на подачу клопотання про витребування доказів та клопотання про витребування доказів, здійснено судом першої інстанції з дотриманням норм процесуального закону. При цьому, розглянувши клопотання позивача про витребування доказів, що вбачається із протоколу судового засідання від 03.06.2020, суд встановив відсутність підстав для його задоволення. Суд апеляційної інстанції, переглядаючи рішення суду першої інстанції, дійшов висновку, що місцевим господарським судом було дотримано, зокрема норми процесуального права. В свою чергу, незгода позивача з рішенням суду щодо відмови у задоволенні цього клопотання не свідчить про прийняття судами рішень з порушенням норм процесуального права та не є підставою для їх скасування з цих причин.

КГС ВС від 01.06.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/97386423>

Положеннями пунктів 2, 3 частини 1 статті 42 ГПК України встановлено, що лише учасники справи мають право подавати докази, заяви та клопотання. Отже, суд апеляційної інстанції у даній справі встановивши, що оскаржуване рішення не зачіпає безпосередньо права та обов'язки ТОВ "Захит-пром", дійшов обґрунтованого висновку про відсутність правових підстав для вирішення клопотання про долучення до матеріалів справи додаткових доказів, поданих не учасником справи.

КГС ВС від 16.06.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/97770916>

Представництво в суді прокурором (ст.53 ГПК України)

Невиконання прокурором вимог щодо надання суду обґрунтування наявності підстав для здійснення представництва інтересів держави в суді згідно із частиною четвертою статті 53 ГПК України має наслідком застосування положень, передбачених ст.174 цього Кодексу, про залишення позовної заяви без руху для усунення її недоліків і повернення в разі, якщо відповідно до ухвали суду у встановлений строк ці недоліки не усунуті. Водночас якщо суд установить відсутність підстав для представництва прокурором інтересів держави вже після відкриття провадження у справі, то позовну заяву прокурора слід вважати такою, що підписана особою, яка не має права її підписувати. І в таких справах виникають підстави для застосування положень пункту 2 частини 1 статті 226 ГПК України (залишення позову без розгляду, *висновки, викладені у пунктах 44, 48, 54 постанови Великої Палати Верховного Суду від 26.05.2020 у справі № 912/2385/18*).

КГС ВС від 20.01.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94552816>

Судами обох інстанцій правильно зазначено, що прокурору достатньо дотриматися порядку, передбаченого ст.23 ЗУ "Про прокуратуру", і якщо компетентний орган протягом розумного строку після отримання повідомлення самостійно не звернувся до суду з позовом в інтересах держави, то це є достатнім аргументом для підтвердження судом підстав для представництва. Якщо прокурору відомі причини такого незвернення, він обов'язково повинен зазначити їх в обґрунтуванні підстав для представництва, яке міститься в позові. Але якщо з відповіді зазначеного органу на звернення прокурора такі причини з'ясувати неможливо чи такої відповіді взагалі не отримано, то це не є підставою вважати звернення прокурора необґрунтованим. Однак, як свідчить зміст оскаржуваної постанови апеляційного суду та ухвали місцевого суду у даній справі, **суди на підставі наданих прокурором доказів дійшли протилежних висновків стосовно дотримання прокурором встановленого вказаними приписами порядку. Судом касаційної інстанції підтримано позицію апеляційного суду про дотримання прокурором встановленого вказаними приписами порядку.**

КГС ВС від 09.02.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94865187>

Представництво в суді прокурором (ст.53 ГПК України)

Часовий проміжок, який минув між повідомленням позивача та поданням позову у справі, не завжди є вирішальним у питанні дотримання прокурором приписів статті 23 Закону України "Про прокуратуру". Критерій "розумності", який наведений у постанові ВП ВС від 26.05.2020 у справі №912/2385/18, має визначатися з урахуванням великого кола чинників і не може бути оцінений виключно темпорально. До таких чинників відносить, зокрема, але не виключно, обізнаність позивача про наявність правопорушення та вжиті ним заходи з моменту такої обізнаності спрямовані на захист інтересів держави. Відтак, дійшовши висновку про недотримання прокурором розумних строків, які надають можливості відповідним органам відреагувати на стверджуване порушення інтересів держави, поза увагою як суду першої інстанції, так і апеляційного господарського суду залишилися обставини того, що Інспекція була обізнана про таке порушення інтересів держави з моменту фіксації факту правопорушення (29.07.2019), що відбулось значно раніше звернення прокурора (01.09.2020) з повідомленням позивача про намір звернення до суду.

КГС від 19.05.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/97218312>

Прокурору достатньо дотриматися порядку, передбаченого статтею 23 Закону України "Про прокуратуру", і якщо компетентний орган протягом розумного строку після отримання повідомлення самостійно не звернувся до суду з позовом в інтересах держави, то це є достатнім аргументом для підтвердження його бездіяльності. Якщо прокурору відомо причини такого незвернення, він обов'язково повинен зазначити їх в обґрунтуванні підстав для представництва, яке міститься в позові, але **якщо з відповіді компетентного органу на звернення прокурора такі причини з'ясувати неможливо чи такої відповіді взагалі не отримано, то це не є підставою вважати** звернення прокурора необґрунтованим (аналогічні висновки викладено у пунктах 38-40, 42, 43 постанови ВП ВС від 26.05.2020 у справі № 912/2385/18). Відтак, колегія суддів касаційної інстанції вважає правильним висновок апеляційного суду стосовно обґрунтування прокурором у позовній заяві підстав представництва інтересів держави у спірних правовідносинах, проте зауважує, що за наявності у визначеного прокурором позивача процесуальної правосуб'єктності та контрольних повноважень у спірних правовідносинах господарським судам належить з'ясувати питання щодо належності (ефективності) обраного прокурором способу захисту порушеного права у взаємозв'язку з обсягом компетенції позивача, що може мати остаточне значення для правильного вирішення заявленого позову.

КГС ВС від 06.05.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/96977379>

Представництво в суді (ст.56-61 ГПК України)

Питання самопредставництва не закріплені у нормах Конституції України, але ці питання регламентовані положеннями відповідних кодексів. Тлумачення приписів частини третьої статті 56 ГПК України приводить до висновку, що для визнання юридичної особи такою, що діє в порядку самопредставництва, необхідно, щоб у відповідному законі, статуті, положенні чи трудовому договорі (контракті) було чітко визначено її право діяти від імені такої юридичної особи (суб'єкта владних повноважень без права юридичної особи) без додаткового уповноваження (довіреності). *Аналогічні висновки, викладені у постановках Верховного Суду від 22.04.2020 у справі № 911/933/19, від 28.04.2020 у справі № 910/10553/18, від 09.06.2020 у справі № 904/92/20, від 17.09.2020 у справі № 910/3850/19, від 08.12.2020 у справі № 905/2488/15.* Слід зазначити, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права, одним з елементів якого є принцип правової визначеності. Ключовим елементом принципу правової визначеності є однозначність та передбачуваність правозастосування, а отже, системність та послідовність у діяльності відповідних органів, насамперед судів. Суб'єкти (учасники спору) завжди повинні мати можливість орієнтувати свою поведінку таким чином, щоб вона відповідала вимогам норми на момент вчинення дії. У рішенні ЄСПЛ "Sunday Times v. United Kingdom" вказано, що прописаний у Конвенції термін "передбачено законом" передбачає дотримання такого принципу права, як принцип визначеності. Суд стверджує, що термін "передбачено законом" передбачає не лише писане право, як-то норми писаних законів, а й неписане, тобто усталені у суспільстві правила та засади моральності суспільства. До цих правил, які визначають сталість правозастосування, відноситься і судова практика.

КГС ВС від 15.02.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94865167>

Згідно з ч.1 ст.58 ГПК України представником може бути адвокат або законний представник. За приписом підпункту 11 пункту 161 розділу XV "Перехідні положення" Конституції України з дня набрання чинності ЗУ "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)" представництво відповідно до пункту 3 частини першої статті 1311 цієї Конституції виключно прокурорами або адвокатами у Верховному Суді та судах касаційної інстанції здійснюється з 1 січня 2017 року; у судах апеляційної інстанції - з 1 січня 2018 року; у судах першої інстанції - з 1 січня 2019 року. Представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно прокурорами або адвокатами здійснюється з 1 січня 2020 року. **Питання самопредставництва не закріплені у нормах Конституції, але ці питання унормовано положеннями відповідних Кодексів, у тому числі ГПК України.**

Таким чином, представництво Ради у цій справі може здійснювати: адвокат як представник юридичної особи; керівник або інша уповноважена особа відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) в порядку самопредставництва. Для визнання юридичної особи такою, що діє у порядку самопредставництва, необхідно, щоб у відповідному законі, статуті, положенні чи трудовому договорі (контракті) було чітко визначено її право діяти від імені такої юридичної особи (суб'єкта владних повноважень без права юридичної особи) без додаткового уповноваження (довіреності). З процесуального Закону не випливає, що відсутність в ЄДР відомостей про особу, що підписала касаційну скаргу, позбавляла б її права на підписання такої скарги.

ВІДСТУПЛЕННЯ!!! З огляду на наведене ОП КГС вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування приписів статей 56, 58 ГПК України в частині обов'язковості відображення в ЄДР інформації про особу, яка може діяти від імені юридичної особи в порядку самопредставництва, викладеного в постанові Верховного Суду від 23.11.2020 у справі № 908/592/19.

ОП КГС від 18.06.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/97886985>

Докази (ст.73 ГПК України)

Суд звертає увагу, що закріплюючи серед принципів господарського судочинства рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом та змагальність сторін, **Господарський процесуальний кодекс України обмежив строк подання сторонами доказів та, водночас, поклав на кожну зі сторін ризик настання наслідків, пов'язаних з вчиненням чи невчиненням нею процесуальних дій.** Право на вчинення процесуальних дій втрачається із закінченням встановленого законом або призначеного судом строку. Зокрема, у разі заявлення учасником справи клопотання про витребування доказів судом з пропуском встановленого строку суд залишає його без задоволення, крім випадку, коли особа, яка його подає, обґрунтує неможливість його подання у встановлений строк з причин, що не залежали від неї (ст.ст. 2, 13, 80, 81, 118, 119 ГПК України).

КГС ВС від 26.01.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94452496>

Здійснивши аналіз положень законодавства, зокрема, статей 73, 77, 91, 96 ГПК України, Верховний Суд дійшов висновку, що учасник справи на обґрунтування своїх вимог і заперечень має право подати суду електронний доказ в таких формах: 1) оригінал; 2) електронна копія, засвідчена електронним цифровим підписом; 3) паперова копія, посвідчена в порядку, передбаченому законом. Паперова копія електронного доказу не вважається письмовим доказом, однак є однією з форм, у якій учасник справи має право подати електронний доказ (частина третя статті 96 ГПК України), який, в свою чергу, є засобом встановлення даних, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи (пункт 1 частини другої статті 73 ГПК України). Таким чином подання електронного доказу в паперовій копії саме по собі не робить такий доказ недопустимим. Суд може не взяти до уваги копію (паперову копію) електронного доказу, у випадку якщо оригінал електронного доказу не поданий, а учасник справи або суд ставить під сумнів відповідність поданої копії (паперової копії) оригіналу.

КГС ВС від 29.01.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94517830>

Докази (ст.73 ГПК України)

Право учасників справи подавати заяви та клопотання передбачено ст.42 ГПК України. Відповідно до ч.1 ст.81 ГПК України учасник справи у разі неможливості самостійно надати докази вправі подати клопотання про витребування доказів судом, ч.2 вказаної статті визначено, що повинно бути зазначено у клопотанні. Суд не може збирати докази, що стосуються предмета спору, з власної ініціативи, крім витребування доказів судом у випадку, коли він має сумніви у добросовісному здійсненні учасниками справи їхніх процесуальних прав або виконанні обов'язків щодо доказів (ч.4 ст.74 ГПК України). Перевіривши матеріали справи, судом касаційної інстанції встановлено, що ТзОВ не подавало ні до суду першої, ні до суду апеляційної інстанції клопотання про витребування доказів, оформлене відповідно до вимог ст.81 ГПК України. Про заявлення клопотання про витребування доказів позивачем не зазначено ні в тексті рішення суду першої інстанції, ні в постанові суду апеляційної інстанції. При цьому, у місцевого господарського суду не було підстав для витребування у відповідача відповідних доказів з власної ініціативи в силу ч. 4 ст.74 ГПК України, а наявні в матеріалах справи докази були достатніми для прийняття законного і обґрунтованого рішення у справі відповідно до вимог ст.236 ГПК України. Подібні висновки викладені в постанові ВС від 02.12.2020 у справі № 910/60/20.

КГС ВС від 11.02.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94904412>

Обґрунтування неможливості подання доказів суду першої інстанції згідно із нормою ст.269 ГПК України покладається саме на скаржника, а апеляційний господарський суд лише перевіряє та оцінює їх поважність. Зазначені скаржником у касаційній скарзі підстави не подання до суду першої інстанції клопотання про призначення експертизи - переконання позивача у достатності звіту як доказу поставки відповідачем неналежного товару, є суб'єктивними діями скаржника, а не об'єктивно існуючими обставинами, які не залежали від його волі. При цьому експертні документи, у разі їх надання суду у судовому процесі учасником справи, в обґрунтування своїх вимог чи заперечень є доказами в розумінні ст.73 ГПК України, які відповідно до частин 1, 2 ст.86 та ст.104 ГПК України не мають для суду заздальгідь встановленої сили і оцінюються судом разом із іншими доказами за правилами, встановленими статтею 86 цього Кодексу. Суд в кожному конкретному випадку, виходячи з обставин справи, оцінює ці докази за своїм внутрішнім переконанням щодо їх належності, допустимості, достовірності та вірогідності. У процесі, побудованому за принципом змагальності, збір і підготовка усього фактичного матеріалу для вирішення спору між сторонами, покладається законом на сторони. При цьому суд тільки оцінює надані сторонами матеріали, але сам жодних фактичних матеріалів і доказів, що стосуються предмета спору та з власної ініціативи, не збирає, крім випадків, коли він має сумніви у добросовісному здійсненні учасниками справи їхніх процесуальних прав або виконанні обов'язків щодо доказів.

КГС ВС від 11.02.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94931975>

Докази (ст.73 ГПК України)

Вирішуючи питання належності та/або допустимості доказів, суд має зважати не лише суто на їх оформлення (у даному випадку оформлення копій документів), але й на обґрунтування та докази, які стосуються змісту цих документів та об'єктивно можуть змінити суть обставин, з'ясування яких входять до предмета доказування у справі. *Аналогічна правова позиція викладена у постановах Верховного Суду від 23.08.2019 у справі №910/13094/17 та від 24.09.2020 у справі №5023/9521/11.*

Судова колегія зазначає, що за змістом ст.76 ГПК України належність доказів полягає в тому, що господарський суд приймає до розгляду лише ті докази, які мають значення для справи. Тобто з усіх наявних у справі доказів суд повинен відібрати для подальшого дослідження та обґрунтування мотивів рішення лише ті з них, які мають зв'язок із фактами, що підлягають установленню при вирішенні спору. Отже, належність доказів нерозривно пов'язана з предметом доказування у справі, який, в свою чергу, визначається предметом позову. Належність, як змістовна характеристика та допустимість, як характеристика форми, є властивостями доказів, оскільки вони притаманні кожному доказу окремо і без їх одночасної наявності жодний доказ не може бути прийнятий судом. Таким чином, скаргник помилково ототожнює категорії належності та допустимості доказів та не враховує вимоги ч.2 ст.86 ГПК України, відповідно до якої саме суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також вірогідність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності. *Аналогічний правовий висновок викладено у постанові Верховного Суду від 09.06.2021 у справа №920/505/20.* КГС ВС від 08.06.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/97806449>

Верховний Суд звертає увагу на те, що посилання Товариства у касаційній скарзі на те, що суд апеляційної інстанції необґрунтовано залишив без розгляду додані ФГ до апеляційної скарги докази, є необґрунтованими, оскільки судом апеляційної інстанції у судовому засіданні з'ясовувався процесуальний статус документа, доданого до апеляційної скарги (наказ про звільнення та заява про звільнення), та встановлено, що ці докази є додатковими, поданими до суду апеляційної інстанції без клопотання про їх прийняття судом відповідно до ч.3 ст.269 ГПК України, а усне клопотання представника ФГ щодо їх залучення апеляційним судом було залишено без розгляду у зв'язку з пропуском строку подання клопотань, встановленого в ухвалі апеляційного господарського суду від 23.10.2020 при відкритті апеляційного провадження, на підставі ст.118 ГПК України, із постановленням ухвали, занесеної до протоколу судового засідання від 27.01.2021.

КС
КС ВС від 18.05.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/96998436>

Докази (ст.73 ГПК України)

У постанові ВС від 11.09.2019 у справі № 922/393/18 викладена правова позиція щодо подання доказів до суду апеляційної інстанції. Так, у тій справі касаційний суд підтвердив дотримання процесуальних процедур судом апеляційної інстанції, який відхилив клопотання про прислання до матеріалів справи додаткового доказу через те, що цей доказ датований вже після прийняття рішення судом першої інстанції. Верховний Суд вказав, що така обставина, як відсутність існування доказів на момент прийняття рішення судом першої інстанції, взагалі виключає можливість прийняття судом апеляційної інстанції додаткових доказів у порядку ст.269 ГПК України незалежно від причин неподання позивачем таких доказів. Навпаки, саме допущення такої можливості судом апеляційної інстанції матиме наслідком порушення вищенаведених норм процесуального права, а також принципу правової визначеності, ключовим елементом якого є однозначність та передбачуваність правозастосування, а отже системність та послідовність у діяльності відповідних органів, насамперед судів. Близька за змістом правова позиція з цього питання викладена і у постановках КГС ВС від 25.04.2018 у справі №911/3250/16, від 06.02.2019 у справі №916/3130/17, від 26.02.2019 у справі №913/632/17 та від 06.03.2019 у справі №916/4692/15, на які також посилається скажчик у касаційній скарзі.

Таким чином, враховуючи викладене, Верховний Суд дійшов висновку, що судом апеляційної інстанції на порушення норм процесуального права, а саме приписів ст.269 ГПК України, були прийняті до матеріалів справи, а також враховані під час прийняття оскаржуваного судового рішення, подані позивачем додаткові докази, датовані вже після постановлення ухвали судом першої інстанції. Таким чином, враховуючи викладене у розділі 7 цієї постанови, Верховний Суд вважає, що вжиті судами заходи забезпечення позову не є достатньо обґрунтованими, а отже не відповідають вимогам процесуального законодавства щодо доведеності обставин у справі, які свідчать про наявність підстав вважати, що незастосування цього заходу призведе до утруднення чи унеможливлення виконання рішення суду в разі задоволення позову.

КГС ВС від 25.05.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/97174705>

Впровадження в господарський процес стандарту доказування "вірогідності доказів" підкреслює необхідність співставлення судом доказів, які надають позивач та відповідач. Тобто, з введенням в дію вказаного стандарту доказування необхідним є не надання достатньо доказів для підтвердження певної обставини, а надання саме тієї кількості, яка зможе переважити доводи протилежної сторони судового процесу. Іншими словами тлумачення змісту ст.79 ГПК України свідчить, що вказаною нормою на суд покладено обов'язок оцінювати докази, обставини справи з огляду на їх вірогідність, яка дозволяє дійти висновку, що факти, які розглядаються скоріше були (мали місце), аніж не були. Водночас, відповідно до ст.86 ГПК України суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів. Жодні докази не мають для суду заздалегідь встановленої сили. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також вірогідність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності. Суд надає оцінку як зібраним у справі доказам в цілому, так і кожному доказу (групі однотипних доказів), який міститься у справі, мотивує відхилення або врахування кожного доказу (групи доказів). Таким чином, з'ясування фактичних обставин справи має здійснюватися судом із застосуванням критеріїв оцінки доказів передбачених ст.86 ГПК України щодо відсутності у доказів заздалегідь встановленої сили та оцінки кожного доказу окремо та їх сукупності в цілому. Натомість застосований судами першої та апеляційної інстанцій підхід в оцінці доказів не відповідає наведеним вимогам та не демонструє того, що доводи учасників у цій справі були почуті.

КГС ВС від <http://reestr.court.gov.ua/Review/96522177>

13.04.2021

Строки (ст.113-119,ст.341ГПК України)

Щодо перебігу десятиденного строку на подання скарги на дії державного виконавця. Скаржником отримано оскаржувану постанову ДВС від **28.10.2020** про повернення виконавчого документа **11.11.2020**, що підтверджується витягом з сайту АТ "Укрпошта", за ідентифікатором поштових відправлень № 0100185802803. Окрім того, із вказаного витягу убачається, що зазначене поштове відправлення було прийнято органом поштового зв'язку лише **09.11.2020**. **Тривалість здійснення поштового відправлення постанови від 28.10.2020 про повернення виконавчого документа стягувачу залежала виключно від органу виконавчої служби**, який направив вказану постанову лише через 11 днів з дати винесення такої постанови. З наведеного убачається, що скаржник дізнався про постанову від 28.10.2020 про повернення виконавчого документа 11.11.2020, а тому у цьому випадку перебіг десятиденного строку на подання скарги на дії державного виконавця почався з 11.11.2020. Тому, подавши скаргу на дії державного виконавця 20.11.2020, ПАТ було дотримано десятиденний строк встановлений ст.341 ГПК України. З огляду на викладене, апеляційним господарським судом при постановленні оскаржуваної ухвали було порушено приписи ст.341 ГПК України. Враховуючи наведене, скарга ПАТ на дії державного виконавця підлягає розгляду по суті.

КГС ВС від 12.01.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94259273>

До апеляційного господарського суду надійшла заява про встановлення додаткового строку для усунення недоліків апеляційної скарги, дослідивши яку колегія суддів дійшла висновку, що нормами ГПК України не передбачено додаткові строки для усунення недоліків апеляційної скарги. Колегія суддів Верховного Суду вважає вказаний висновок правильним і зазначає, що за змістом ч. 2 ст. 174 ГПК України, яка в силу ч. 2 ст. 260 цього кодексу субсидіарно застосовується судом апеляційної інстанції при виявленні недоліків щодо змісту та(або) форми апеляційної інстанції та визначає процесуальні наслідки у разі подання заявником апеляційної скарги з такими недоліками, а саме обов'язок суду залишити апеляційну скаргу без руху із зазначенням в ухвалі суду конкретних недоліків апеляційної скарги, а також способу та строку на їх усунення, максимальну межу якого законодавцем встановлено у десять днів дня вручення заявнику копії ухвали про залишення апеляційної скарги без руху. Отже, приписами ч. 2 ст. 174 ГПК України закріплено крайній процесуальний строк на усунення недоліків заяви/скарги, який не може бути продовжено судом в порядку ч. 2 ст. 119 ГПК України, оскільки його максимальна межа визначена Законом - ГПК України. Частиною 4 ст. 174 та ч. 6 ст. 260 ГПК України законодавець визначив негативним для скаржника наслідком не усунення недоліків апеляційної скарги її визнання судом неподаною та повернення апеляційної скарги скаржнику протягом п'яти днів з дня закінчення строку на усунення недоліків апеляційної скарги. Враховуючи викладене, колегія суддів зазначає про неможливість продовження максимальної межі строку на усунення недоліків апеляційної скарги, та, як результат, погоджується з діями апеляційного господарського суду щодо повернення апеляційної скарги, у зв'язку з не наданням останнім доказів сплати судового збору в сумі 64 870, 20 грн.
КГС ВС від 18.05.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/96998422>

Повідомлення і виклики, що здійснюються судом (ст.120 ГПК України)

Суд повідомляє учасників справи про дату, час і місце судового засідання чи вчинення відповідної процесуальної дії, якщо їх явка є не обов'язковою. Виклики і повідомлення здійснюються шляхом вручення ухвали в порядку, передбаченому цим Кодексом для вручення судових рішень. Ухвала господарського суду про дату, час та місце судового засідання чи вчинення відповідної процесуальної дії повинна бути вручена завчасно, з таким розрахунком, щоб особи, які викликаються, мали достатньо часу, але не менше ніж п'ять днів, для явки в суд і підготовки до участі в судовому розгляді справи чи вчинення відповідної процесуальної дії (частини 2, 3 та 4 статті 120 ГПК України).

За відсутності в апеляційного господарського суду відомостей щодо належного повідомлення позивача про судові засідання, яке було призначено на 08.07.2020, суд мав відкласти розгляд справи та вжити заходів для перевірки інформації щодо його належного повідомлення про судові засідання. зі змісту п. 5 ч.1 ст.310 ГПК України вбачається, що безумовною підставою для скасування судових рішень з направленням справи на новий розгляд є її розгляд за відсутності будь-кого з учасників за умови не повідомлення його належним чином про дату, час і місце судового засідання.

КГС ВС від 19.01.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94287974>

Щодо доводів Позивача про те, що наявні у матеріалах справи повідомлення про вручення поштового відправлення не є належними доказами його повідомлення про місце, дату та час судових засідань, то колегія суддів КГС ВС їх відхиляє та зазначає, що: - апеляційним судом було перевірено, що копії ухвал господарського суду було надіслано ПП за адресою, зазначеною в його позовній заяві та в ЄДРЮО ФОП та ГФ; - судом апеляційної інстанції враховано, що у рекомендованих повідомленнях про вручення поштового відправлення мав би міститись підпис особи, яка отримала відправлення, втім, наявність прізвища (уповноважена особа Котлярова) та дати вручення підтверджує отримання кореспонденції Позивачем з урахуванням того, що представник підприємства поштового зв'язку перед врученням кореспонденції має пересвідчитися у повноваженнях особи, яка її отримує (близькі за змістом висновки містяться у постановках КЦС ВС від 13.01.2021 у справі № 1519/2-4031/11, від 13.01.2021 у справі № 450/169/13-ц).

КГС ВС від 10.02.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94802566>

Повідомлення і виклики, що здійснюються судом (ст.120 ГПК України)

Апеляційний суд, здійснивши розгляд справи без участі позивача за відсутності в матеріалах справи доказів про його належне повідомлення про дату, час та місце розгляду справи, не звернув уваги на те, що право на участь у судовому розгляді не може бути формальним, а тому відсутність доказів належного повідомлення позивача про дату судового розгляду є порушенням вимог процесуального законодавства та безумовною підставою для скасування оскаржуваного судового рішення.

КГС ВС від 27.01.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94736886>

ВС у складі колегії суддів ОП КГС зазначає, що ухвала, якою суд *повідомляє* про призначення судового засідання або вчинення іншої процесуальної дії повинна містити найменування та адресу суду, назву справи, зазначення процесуального статусу особи, яка повідомляється, вказівку про те, яку дію буде вчинено, дату, час і місце її вчинення, а також про те, що участь у її вчиненні для цієї особи не є обов'язковою (частина 2 статті 121 цього Кодексу). **Тобто імперативні положення процесуального закону щодо необхідності роз'яснення про наслідки неявки залежно від процесуального статусу особи, яка викликається, і про обов'язок повідомити суд про причини неявки стосуються вимог, які ставляться до змісту ухвали, якою суд *викликає* учасників справи в судове засідання або для участі у вчиненні відповідної процесуальної дії.**

ОП КГС від 21.05.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/97074572>

Судові витрати (судовий збір ст.123 ГПК України)

Верховний Суд вважає помилковим висновок суду першої інстанції про неможливість прийняття як доказу сплати судового збору за подання позовної заяви платіжного доручення у зв'язку із зазначенням у призначенні платежу «судовий збір за заявою про забезпечення позову», а не «судовий збір за позовною заявою», без урахування всіх обставин подання позовної заяви, а саме те, що у цій справі позовна заява була подана одночасно з заявою про забезпечення позову, до них додано два окремих платіжних доручення на підтвердження сплати судового збору за подання процесуальних документів, сума зазначена у платіжних дорученнях співпадала з сумою, необхідною для сплати судового збору як за подання позовної заяви так і заяви про забезпечення позову, суми судового збору за вказаними платіжними дорученнями сплачені на вірні реквізити, крім того, змісту цього документа, зокрема, вказує на справляння судового збору, суд першої інстанції в ухвалі про залишення позовної заяви без руху не зазначив позивачу такий недолік як невірне (помилкове) зазначення графи «Призначення платежу», можливість перевірки судом зарахування коштів судового збору. З огляду на наведені обставини у цій конкретній справі та, враховуючи очевидність «опіски/помилки» ПП у зазначенні однакового призначення платежу у різних платіжних дорученнях, визначальним у цій справі є факт надходження усієї належної до сплати суми судового збору до спеціального фонду Державного бюджету України та можливість передбачена ГПК України щодо розподілу судового збору та стягнення судового збору за рішенням суду. До того ж, відповідно до частини другої статті 9 Закону України від "Про судовий збір" суд перед відкриттям провадження у справі, прийняттям до розгляду заяв (скарг) перевіряє зарахування судового збору до спеціального фонду Державного бюджету України.

КГС ВС від 25.01.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94362395>

Встановлення державою обов'язку щодо сплати судового збору за звернення до господарського суду з апеляційною скаргою на рішення місцевого суду, прийняте по суті спору, у порядку та розмірі, що встановлені ЗУ "Про судовий збір", є допустимим обмеженням скажника у доступі до суду та не становить порушення гарантованого йому пунктом 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод "права на суд". До того ж за правовим висновком викладеним у **постанові ВП ВС від 29.05.2018 у справі № 15/955/15** положення п.п.7 п.2 ч.2 ст.4 Закону № 3674-VI щодо необхідності сплати судового збору з апеляційної і касаційної скарг у розмірі одного прожиткового мінімуму для працездатних осіб стосується подання апеляційних і касаційних скарг **на всі без винятку ухвали господарського суду**, які підлягають оскарженню, незалежно від того, чи передбачено Законом № 3674-VI справляння судового збору за подання тих заяв, за результатами розгляду яких виносяться відповідні ухвали.

КГС ВС від 10.02.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94764208>

Судові витрати (123 ГПК України, розподіл судових витрат ст.129 ГПК України)

Суд апеляційної інстанції ухвалою відмовив у задоволенні заяви про ухвалення додаткового рішення щодо розподілу судових витрат за розгляд апеляційної скарги на ухвалу господарського суду про зупинення провадження, яку постановою апеляційного господарського суду скасовано, а справу направлено до суду першої інстанції для продовження розгляду, посилаючись на положення ст.129 ГПК України, відповідно до якої розподіл сум судового збору, пов'язаного з розглядом апеляційної скарги здійснюється судом першої інстанції за результатами розгляду ним справи. Відповідно до абз.2 ч.3 ст.233 ГПК України суд може вирішити питання розподілу судових витрат у додатковому рішенні після ухвалення рішення за результатами розгляду справи по суті. Згідно з п.3 ч.1 ст.244 ГПК України суд, що ухвалив рішення, може за заявою учасників справи чи з власної ініціативи ухвалити додаткове рішення, якщо судом не вирішено питання про судові витрати. Відповідно до ч.14 ст.129 ГПК України, якщо суд апеляційної, касаційної інстанції, не передаючи справи на новий розгляд, змінює рішення або ухвалює нове, цей суд відповідно змінює розподіл судових витрат.

З огляду на викладене, враховуючи, що наведені норми не передбачають розподілу апеляційною інстанцією судових витрат у випадку направлення справи для продовження розгляду до місцевого суду, відсутні правові підстави для розподілу судових витрат, понесених у зв'язку із розглядом справи, оскільки не ухвалювалося судове рішення, яким спір вирішено по суті, про що зазначено в оскаржуваній ухвалі апеляційного господарського суду. З урахуванням наведеного та п.2 абз.1 ч.2 ст.293 ГПК України суд касаційної інстанції дійшов висновку про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою ТзОВ на ухвалу апеляційного господарського суду від 12.07.2019, оскільки правильне застосування норми права є очевидним і не викликає розумних сумнівів щодо її застосування чи тлумачення.

КГС ВС від 28.01.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/87245374>

У ч.1 ст.1 ЗУ "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" визначено, що іншими видами правової допомоги - є види адвокатської діяльності з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також на сприяння їх відновленню в разі порушення: Представництво - вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта в цивільному, господарському, адміністративному та конституційному судочинстві, в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами, прав і обов'язків потерпілого під час розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також прав і обов'язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні. Таким чином, **беручи на себе обов'язок щодо здійснення представництва інтересів клієнта в суді, адвокат бере на себе відповідальність не лише за якусь одну дію, наприклад написання процесуального документу чи виступ у суді, а бере на себе обов'язок по вчиненню комплексу дій, метою яких є забезпечення реалізації та захисту прав і обов'язків клієнта.** Отже, участь у судовому засіданні являє собою не формальну присутність на ньому, а підготовку адвоката до цього засідання, витрачений час на дорогу до судового засідання та у зворотному напрямку, його очікування та безпосередня участь у судовому засіданні. Такі стадії представництва інтересів у суді, як прибуття на судові засідання та очікування цього засідання є невідворотними та не залежать від волі чи бажання адвоката. При цьому паралельно, вчиняти якісь інші дії на шляху до суду чи під залом судового засідання адвокат не може та витрачає на це свій робочий час. З огляду на що колегія суддів вважає, що такі стадії, як прибуття до суду чи іншої установи та очікування є складовими правничої допомоги, які в комплексі з іншими видами правничої допомоги сприяють забезпеченню захисту прав та інтересів клієнта. З урахуванням наведеного **час, який адвокат витрачає на дорогу для участі у судовому засіданні, є складовою правничої допомоги і підлягає компенсації нарівні з іншими витратами.**

КГС ВС від 25.05.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/97218330>

Судові витрати (розподіл судових витрат ст.129 ГПК України)

Апеляційний господарський суд постановою скасував ухвалу господарського суду, справу направив до господарського суду для подальшого розгляду. У тексті постанови суд апеляційної інстанції зазначив, що виходячи з приписів ст.129 ГПК України, суд вирішує питання про розподіл судових витрат у разі, якщо справа вирішується по суті. У випадках скасування ухвали господарського суду і передачі справи на розгляд суду першої інстанції розподіл судових витрат у справі здійснює господарський суд, який приймає рішення за результатами розгляду справи по суті, керуючись загальними правилами розподілу судових витрат. Таким чином суд апеляційної інстанції вирішив, що розподіл судових витрат буде здійснено судом першої інстанції за результатами розгляду справи по суті. КП звернулось до апеляційного господарського суду із заявою про ухвалення додаткового рішення щодо вирішення питання про розподіл судових витрат, апеляційним судом відмовлено у задоволенні такої, при цьому, суд посилався на те, що з огляду на направлення справи до суду першої інстанції для продовження розгляду, судові витрати, понесені у зв'язку з переглядом справи у суді апеляційної інстанції, підлягають розподілу за результатами вирішення спору. КГС ВС зазначає, що відповідно до ч.14 ст.129 ГПК України, якщо суд апеляційної, касаційної інстанції, не передаючи справи на новий розгляд, змінює рішення або ухвалює нове, цей суд відповідно змінює розподіл судових витрат. З огляду на викладене, враховуючи, що **наведені норми не передбачають розподілу апеляційною інстанцією судових витрат у випадку направлення справи для продовження розгляду до місцевого суду**, відсутні правові підстави для розподілу судових витрат, понесених у зв'язку з розглядом апеляційної скарги у цій справі, оскільки судові рішення, яким спір вирішено по суті, не ухвалювалося, а справа була направлена судом апеляційної інстанції для подальшого розгляду до суду першої інстанції. За таких обставин Верховний Суд відхиляє доводи скажника, як такі, що ґуртуються на помилковому тлумаченні обставин справи.

КГС ВС від 21.05.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/97099292>

Сукупний аналіз норм процесуального кодексу, якими врегульовано питання розподілу судових витрат, статей 129 - 130 ГПК України дає підстави для висновку, що у разі залишення позову без розгляду суд зобов'язаний виходити з положень ч.5 ст.130 ГПК України. У разі залишення позову без розгляду відповідач має право заявити вимоги про компенсацію здійснених ним витрат, пов'язаних з розглядом справи, внаслідок необґрунтованих дій позивача. Отже відповідач повинен обґрунтовано заявити про наявність витрат, які виникли у зв'язку із поданням позову до нього і залишенням його у подальшому без розгляду. Тобто, стягнення з позивача компенсації понесених відповідачем витрат, зокрема витрат на правничу допомогу, у разі залишення позову без розгляду можливе лише у випадку встановлення необґрунтованості дій позивача. Колегія суддів враховує, що ГПК України не містить норм, які б встановлювали критерії визначення необґрунтованості дій позивача, однак очевидно, що під такими діями можна розуміти таку реалізацію позивачем своїх процесуальних прав, внаслідок якої виникають підстави для закриття провадження або залишення позову без розгляду. Обов'язком сторін у господарському процесі є доведення суду тих обставин, на які вони посилається як на підставу своїх вимог і заперечень. Отже, відповідачу слід було довести, а суду встановити, які саме необґрунтовані дії позивача були ним здійснені в ході розгляду справи та в чому вони полягали, зокрема, але не виключно: чи діяв позивач недобросовісно та пред'явив необґрунтований позов; чи протидіяв правильному та швидкому вирішенню спору; чи недобросовісний позивач мав на меті протиправну мету - порушення прав та інтересів відповідача, тощо (аналогічні висновки викладені у постановках Верховного Суду від 18.06.2019 по справі № 922/3787/17, від 09.07.2019 у справі № 922/592/17, від 24.03.2021 по справі № 922/2157/20).

КГС ВС від 19.04.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/96483346>

Судові витрати (судовий збір ст.123 ГПК України, розподіл судових витрат ст.129 ГПК України)

Відповідно до ч. 2 ст. 123 ГПК України розмір судового збору, порядок його сплати, повернення і звільнення від сплати встановлюється законом, яким є Закон України «Про судовий збір». За п. 9 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про судовий збір» встановлено, що від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються особи з інвалідністю I та II груп, законні представники дітей з інвалідністю і недієздатних осіб з інвалідністю. Позивач є інвалідом II групи, про що свідчить наявна в матеріалах справи довідка Міністерства охорони здоров'я України, а тому він звільнений від сплати судового збору згідно з п. 9 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про судовий збір». Згідно з ч. 3 ст. 129 ГПК України, якщо інше не передбачено законом, у разі залишення позову без задоволення, закриття провадження у справі або залишення без розгляду позову позивача, звільненого від сплати судового збору, судовий збір, сплачений відповідачем, компенсується за рахунок держави в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Скасовуючи рішення суду першої інстанції та відмовляючи у задоволенні позову, суд апеляційної інстанції безпідставно стягнув з позивача, який в силу Закону України «Про судовий збір» звільнений від сплати судового збору, на користь ОСОБА_4 - 3153 грн. судового збору за подання і розгляд її апеляційної скарги. Оскільки судом апеляційної інстанції неправильно було здійснено розподіл судового збору, то постанова в частині стягнення з позивача на користь ОСОБА_4 судового збору підлягає скасуванню.

КГС ВС від 20.01.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94417446>

За висновками ОП КГС, викладеними у постанові від 03.10.2019 у справі № 922/445/19, за змістом п.1 ч.2 ст.126, ч.8 ст.129 ГПК України розмір витрат на оплату професійної правничої допомоги адвоката встановлюється і розподіляється судом за умовами договору про надання правничої допомоги при наданні відповідних доказів щодо обсягу наданих послуг і виконаних робіт та їх вартості, як уже сплаченої, так і тієї, що лише підлягає сплаті (буде сплачена) відповідною стороною або третьою особою. Отже, витрати на надану професійну правничу допомогу у разі підтвердження обсягу наданих послуг і виконаних робіт та їх вартості **підлягають розподілу за результатами розгляду справи незалежно від того, чи їх уже фактично сплачено стороною/третьою особою, чи тільки має бути сплачено** (п.1 ч.2 ст.126 ГПК України).

ОП КГС від 22.01.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94452498>

Повернення позовної заяви (ст.174 ГПК України)

КГС ВС зазначає, що оскільки позивачем у позовній заяві було об'єднано вимоги, які підлягають розгляду в порядку різного судочинства, суд першої інстанції, повертаючи позовну заяву на підставі п.2 ч.5 ст.174 цього Кодексу, з чим погодився апеляційний господарський суд, не допустив порушень норм процесуального права, тому підстав для скасування оскаржених у справі судових рішень немає, а доводи, наведені у касаційній скарзі, цього не спростовують.
КГС ВС від 18.01.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94194206>

Вимоги, заявлені прокурором в одній позовній заяві (розірвання чотирьох договорів оренди земельної ділянки) не пов'язані між собою ні підставами виникнення, ні поданими доказами і вимоги про розірвання договорів оренди не співвідносяться між собою як основні та похідні, суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, правомірно повернув позовну заяву на підставі пункту 2 частини 5 статті 174 ГПК України.

КГС ВС від 20.01.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94320526>

Залишення позову без розгляду (ст.226 ГПК України)

Судами попередніх інстанцій було встановлено, що Позивач заздалегідь був належним чином повідомлений про час та місце проведення підготовчих засідань, а саме 02.09.2020 та 28.09.2020, що підтверджується рекомендованими повідомленнями підприємства поштового зв'язку про вручення поштового відправлення, які містяться в справі. Проте у призначені судові засідання уповноважений представник Позивача не з'явився, про причини неявки суд не повідомив, заяву про розгляд справи за його відсутності до суду не подав. За таких обставин ВС вважає, що суд першої інстанції, з яким погодився й апеляційний господарський суд, дійшов правомірного та обґрунтованого висновку про наявність підстав, передбачених п. 4 ч. 1 ст. 226 ГПК України для залишення позову ПП без розгляду. Крім того, реагуючи на відповідні вводи касаційної скарги, колегія суддів зауважує, що норми ст.226 ГПК України не пов'язують можливість залишення позову без розгляду із стадією судового розгляду та не містять заборони залишення позову без розгляду на стадії підготовчого провадження. Навпаки, п. 1 ч. 2 ст. 185 ГПК України прямо передбачена можливість постановлення судом ухвали про залишення позовної заяви без розгляду за результатами підготовчого засідання (така правова позиція міститься в п. 23 постанови КГС ВС від 06.11.2019 у справі №904/2423/18 та у постановках суду касаційної інстанції від 02.12.2020 у справі №914/1531/19, від 22.12.2020 у справі №925/337/19, від 13.01.2021 у справі № 910/4372/20).

КГС ВС від 10.02.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94802566>

Підставно залишено без розгляду-сторони уклали угоду про передачу даного спору на вирішення міжнародного комерційного арбітражу. При вирішенні питання залишення позову без розгляду з підстав, передбачених п.7 ч.1 ст.226 ГПК України, господарському суду слід встановити наявність сукупності наступних умов: існування арбітражної угоди, за якою позов у питанні, що порушене у державному суді, відноситься до компетенції арбітражу; від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в господарському суді; встановлення судом дійсності, чинності та виконуваності арбітражної угоди. Звертаючись з позовом про витребування з незаконного володіння Відповідача майна на підставі положень статей 387, 1212 ЦКУ України, Позивач просить витребувати майно, яке передано ним у користування Відповідача на підставі Договору №2 оренди від 05.03.2012, а отже до спірних правовідносин сторін повинні застосовуватися зобов'язально-правові способи захисту, врегульовані зобов'язальним інститутом цивільного права щодо оренди майна. Зазначене дає підстави для висновку, що суди попередніх інстанцій дійшли правомірного висновку, що спір у даній справі є таким, на який поширюється арбітражне застереження, оскільки він виник і безпосередньо стосується Договору № 2 оренди, так як, обов'язок із повернення Відповідачем обладнання у випадку розірвання договору визначено безпосередньо умовами останнього, а не у зв'язку з незаконним заволодінням чи безпідставним набуттям майна, як помилково зазначає Позивач.

КГС ВС від 03.02.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94904450>

Залишення позову без розгляду (ст.226 ГПК України)

Згідно з частинами 11, 13 ст.176 ГПК України суддя, встановивши, після відкриття провадження у справі, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 162, 164, 172 цього Кодексу, постановляє ухвалу не пізніше наступного дня, в якій зазначаються підстави залишення заяви без руху, про що повідомляє позивача і надає йому строк для усунення недоліків, який не може перевищувати п'яти днів з дня вручення позивачу ухвали. Якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, встановлений судом, позовна заява залишається без розгляду. Відповідно до п.8 ч.1 ст.226 ГПК України суд залишає позов без розгляду, якщо провадження у справі відкрито за заявою, поданою без додержання вимог, викладених у статтях 162, 164, 172, 173 цього Кодексу, і позивач не усунув цих недоліків у встановлений судом строк. ОП КГС зазначає, що зазначені процесуальні норми не містять жодних застережень щодо допустимості залишення позову без розгляду виключно до закриття підготовчого провадження та призначення справи до судового розгляду по суті у разі, якщо позивач не усунув недоліків оформлення позовної заяви, які полягають у несплаті або недоплаті судового збору.

ОП КГС від 21.05.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/97494648>

Судами встановлено, що сторонами у справі № 911/151/20 та у справі №911/429/20 в частині зустрічного позову є ТОВ "Гіалайн Україна" (позивач), державний реєстратор (відповідач) і ТОВ "Інтек К" (відповідач). При цьому, як наголосили суди, **наявність у справі № 911/151/20 третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору на стороні відповідача - ОСОБА 1, не свідчить про різний склад сторін у справі № 911/151/20 та у справі № 911/429/20 в частині зустрічного позову, оскільки третя особа не є стороною у судовому процесі у розумінні ст.45 ГПК України.**

Відповідно до п.10 ч.1 ст.226 ГПК України суд залишає позов без розгляду, якщо після відкриття провадження судом встановлено, що позивачем подано до цього ж суду інший позов (позови) до цього ж відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду.

Ураховавши наведені положення законодавства, дослідивши та надавши оцінку складу сторін, предметам спорів та їх підставам у справі Господарського суду Київської області № 911/151/20 і справі Господарського суду Київської області № 911/429/20 в частині зустрічного позову, попередні судові інстанції установили, що склад сторін, предмет і підстави позову у справі № 911/151/20 та у цій господарській справі, що розглядається, в частині зустрічного позову, є однаковими, тому дійшли обґрунтованого висновку про те, що у наведеному випадку та за встановлених обставин зустрічний позов ТОВ "Гіалайн-Україна" до ТОВ "Інтек К" і державного реєстратора про визнання протиправними дій і скасування рішення державного реєстратора у справі № 911/429/20 необхідно залишити без розгляду на підставі п.10 ч.1 ст.226 ГПК України.

КГС ВС від 18.05.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/97174797>

Залишення позову без розгляду (ст.226 ГПК України)

В розумінні положень процесуального законодавства залишення позову без розгляду можливе за умови, якщо суд позбавлений можливості вирішити спір по суті з вини позивача, який не подав без поважних причин витребувані згідно з ухвалами суду докази, необхідні для вирішення спору, або його представник не з'явився на виклик у засідання господарського суду чи не повідомив про причини неявки і його нез'явлення перешкоджає вирішенню спору. Проте, суд апеляційної інстанції установив, що враховуючи час розгляду справи та встановлені судом першої інстанції обставини, а також долучені до матеріалів справи відповідні докази, у цьому випадку ненадання позивачем витребуваних документів, неявка позивача в судове засідання без поважних причин та неповідомлення ним про причини неявки, неможливість, на думку суду першої інстанції, встановити певні обставини, не зумовлює у цьому випадку залишення місцевим господарським судом позову без розгляду на підставі частини 4 статті 202 та пункту 4 частини 1 статті 226 ГПК України, оскільки суд першої інстанції не був позбавлений можливості розглянути і вирішити спір по суті на підставі наявних у справі та досліджених судом доказів.

КГС
20.04.2021 від
<http://reestr.court.gov.ua/Review/96462388>

Аналізуючи зміст ч.1 ст.120, ст.181, п.1 ч.2 ст.185, ч.4 ст.202, п.4 ч.1 ст.226 ГПК України, ВС у складі колегії суддів ОП КГС дійшов висновку, що обов'язковими умовами для застосування передбачених у ч.4 ст.202, п.4 ч.1 ст. 226 ГПК України процесуальних наслідків неявки позивача у судове засідання є одночасно його належне повідомлення про час і місце судового засідання та відсутність заяви позивача про розгляд справи за його відсутності. Отже, **правом на залишення позову без розгляду суд наділений у разі неявки належним чином повідомленого позивача, якщо від нього не надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і якщо його нез'явлення не перешкоджає розгляду справи.** ВС у складі колегії суддів ОП КГС у постанові від 05.06.2020 у справі №910/16978/19 зауважив, що у наведеному випадку у разі відсутності у позивача наміру брати участь у судовому засіданні, приписами статей 202, 226 ГПК України передбачено подання позивачем заяви про розгляд справи за його відсутності. Тобто право позивача як особи, яка подала позов та зацікавлена в його розгляді, не бути присутнім у судовому засіданні кореспондується з його обов'язком подати до суду відповідну заяву про розгляд справи за його відсутності. При цьому у разі подання позивачем заяви про розгляд справи за його відсутності і якщо його нез'явлення перешкоджає розгляду справи, суд відповідно до вимог статей 120, 121 ГПК України може визнати явку позивача обов'язковою та викликати його у судове засідання. Враховуючи п.2 ч.2 ст.202 ГПК України, у випадку якщо позивач має намір взяти участь у судовому засіданні, однак не має можливості взяти участь у першому засіданні, він має повідомити суд про причини неявки і у випадку визнання таких причин поважними, суд може відкласти розгляд справи.

ОП
<http://reestr.court.gov.ua/Review/97074572>
КГС
від
21.05.2021

Зупинення провадження у справі (ст.ст.227, 228 ГПК)

КГС ВС зазначає, що сама по собі взаємопов'язаність двох справ ще не свідчить про неможливість розгляду однієї справи до прийняття рішення в іншій справі. Аналогічні правові позиції викладені у постановах ВС від 04.12.2020 у справі №917/514/19, від 06.05.2020 у справі №910/15293/19. Верховний Суд вважає, що апеляційний господарський суд, всупереч положенням процесуальних норм, які регулюють інститут зупинення провадження у справі, зупиняючи апеляційне провадження у справі, в оскаржуваній ухвалі не навів мотивів, з яких він дійшов висновку саме про об'єктивну неможливість розгляду цієї справи, неможливість встановити та оцінити певні конкретні обставини (факти), що мають суттєве значення для вирішення цього спору, на підставі наявних в матеріалах справи доказів, неможливість здійснення ним (судом) перевірки законності та обґрунтованості рішення суду першої інстанції відповідно до викладених у ньому висновків. Водночас апеляційний господарський суд має достатньо правових підстав та повноважень для розгляду та вирішення по суті цієї справи. Ураховуючи викладене, Верховний Суд вважає, що висновок апеляційного господарського суду про наявність підстав для зупинення апеляційного провадження у цій справі до вирішення адміністративної справи є таким, що зроблений з порушенням п.5 ч.1 ст.227 ГПК України, а також з порушенням принципу розумності строків розгляду справи судом.

КГС
11.01.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/92673885>

ВС
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94287973>

від

У разі зупинення провадження у справі на підставі п.5 ч.1 ст.227 ГПК України за вимогами ст.234 ГПК України у мотивувальній частині ухвали повинно бути зазначено, зокрема, обґрунтування висновків, яких дійшов суд при постановленні ухвали (висновок викладений у **постанові КГС ВС від 08.07.2019 у справі № 904/4233/18**). Отже, для вирішення питання про зупинення провадження у справі господарський суд у кожному конкретному випадку зобов'язаний з'ясувати: 1) як пов'язана справа, яка розглядається господарським судом, зі справою, що розглядається іншим судом; 2) чим обумовлюється неможливість розгляду справи (аналогічний висновок викладено у **постановах КГС ВС від 10.09.2019 у справі № 922/1962/17, від 17.12.2019 у справі № 917/131/19**). Крім того слід зауважити, що зупинення провадження у справі, на відміну від відкладення розгляду справи, здійснюється без зазначення строку, до усунення обставин (до вирішення іншої справи; до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі), які зумовили зупинення провадження, тому провадження у справі слід зупинити **лише за наявності беззаперечних підстав для цього** (висновки викладені у **постановах КГС ВС від 15.05.2019 у справі № 904/3935/18, від 10.06.2019 у справі № 914/1983/17, від 16.01.2020 у справі № 908/1188/19**).

КГС
<http://reestr.court.gov.ua/Review/95103972>

ВС
24.02.2021

від

Виправлення описок та арифметичних помилок ст.243 ГПК України

Верховний Суд зазначає, що відповідно до частин 1,2 ст.243 ГПК України, суд може з власної ініціативи або за заявою учасників справи виправити допущені в рішенні чи ухвалі описки чи арифметичні помилки. Питання про внесення виправлень вирішується без повідомлення учасників справи, про що постановляється ухвала. Судове рішення повинно бути точним. Помилки у тексті судового рішення, зумовлені арифметичними помилками або граматичними помилками (описками), що стосуються істотних обставин або ускладнюють виконання рішення, можуть бути усунуті судом, який ухвалив рішення або ухвалу. Отже, законом передбачені випадки, коли недоліки рішення суду можуть бути усунені тим самим судом, що його ухвалив. Описка - це зроблена судом механічна (мимовільна, випадкова) граматична помилка в рішенні, яка допущена під час його письмово-вербального викладу (помилка у правописі, у розділових знаках тощо). Арифметична помилка - це неточність у розмірі присудженого, неправильність арифметичних розрахунків. Вирішуючи питання про виправлення описок чи арифметичних помилок, допущених у судовому рішенні (рішенні, постанові або ухвалі), суд не вправі змінювати зміст судового рішення, він лише усуває неточності щодо встановлених фактичних обставин справи (наприклад, дати події, номеру і дати документа, найменування сторін, прізвища, імені, по батькові особи тощо), або мають технічний характер (тобто, виникли в процесі виготовлення тексту рішення). Таким чином, виправлення допущених у рішенні, постанові, ухвалі описок, арифметичних помилок допускається, якщо, при цьому, не зачіпається суть судового рішення. КГС ВС від 15.01.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94151217>

Аналіз змісту мотивувальної частин постанови апеляційного господарського суду від 09.09.2020 у цій справі № 904/5702/19 свідчить, що суд апеляційної інстанції погодився з висновками суду першої інстанції про наявність підстав для задоволення зустрічного позову щодо заявленої до стягнення неустойки. При цьому, установивши наявність підстав для зменшення розміру заявленої до стягнення за зустрічним позовом неустойки на 80%, суд апеляційної інстанції у передостанньому абзаці мотивувальної частини та у абзаці 6 резолютивної частини постанови дійшов висновку про покладення на підставі п.2 ч.1 ст.129 ГПК України судових витрат за розгляд апеляційної скарги на відповідача за зустрічним позовом, тобто заявника апеляційної скарги. В оскарженій ухвалі про внесення виправлень до постанови, апеляційний суд посилається в якості підстави для виправлення описки і арифметичної помилки та покладення судових витрат на позивача за зустрічним позовом на норму ч.1 ст.129 ГПК України, відповідно до якої витрати по сплаті судового збору за подання позовної заяви та подання апеляційної скарги покладаються на сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог. Разом із тим, колегія суддів відзначає, що у постанові ВС від 03.04.2018 у справі № 902/339/16 наведено правовий висновок, відповідно до якого **судовий збір у разі зменшення судом розміру неустойки покладається на відповідача повністю**, без урахування зменшення неустойки. За таких обставин правова позиція щодо покладення судових витрат у даній справі на відповідача за зустрічним позовом, викладена в передостанньому абзаці мотивувальної частини постанови суду апеляційної інстанції, і яка відповідає абзацу 6 резолютивної частини постанови, не суперечить наведеній позиції. Зміст оскаржуваної ухвали, в контексті мотивувальної і резолютивної частин постанови апеляційного господарського суду від 09.09.2020 щодо розподілу судових витрат за розгляд апеляційної скарги свідчить, що судом апеляційної інстанції фактично здійснено не виправлення описки та арифметичної помилки у постанові, яка набрала законної сили і стала обов'язковою до виконання в редакції, проголошеній в судовому засіданні 09.09.2020, а змінено її зміст, оскільки фактично здійснено новий розподіл судових витрат таким чином, що він не відповідає ані мотивувальній, ані резолютивній частині цієї постанови, що є недопустимим та не відповідає положенням ст.243 ГПК України.

КГС ВС від 11.03.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/95433296>

Повернення апеляційної скарги (ст.260 ГПК України)

Повертаючи апеляційну скаргу ТОВ, яка була подана представником - адвокатом та отримана електронною поштою апеляційного господарського суду, останній виходив із того, що апеляційна скарга не була сформована в системі "Електронний суд", а надійшла до суду апеляційної інстанції електронною поштою, підписана електронним цифровим підписом адвоката. Верховний Суд вважає, що апеляційний господарський суд дійшов передчасного висновку про повернення апеляційної скарги ТОВ на рішення господарського суду та допустився неправильного застосування п.1 ч.5 ст.260 ГПК України, у зв'язку з чим постановив судові рішення, яке не відповідає законодавству та повинно бути скасовано.

Частиною 8 ст.42 ГПК України встановлено, що якщо документи подаються учасниками справи до суду або надсилаються іншим учасникам справи в електронній формі, такі документи скріплюються електронним цифровим підписом учасника справи (його представника). У постанові Верховного Суду від 10.06.2020 у справі № 226/1863/2018 викладено правову позицію про те, що якщо апеляційна скарга надійшла на офіційну електронну поштову скриньку суду, підписана кваліфікованим електронним підписом, про що в матеріалах справи міститься довідка суду, то вона вважається підписаною відповідно до вимог статті 43 ЦПК України. Верховний Суд установив, що апеляційна скарга ТОВ була подана представником - адвокатом Макаровим С. О., підписана електронним цифровим підписом адвоката Макарова С. О. та направлена електронною поштою Східного апеляційного господарського суду, що підтверджується довідкою апеляційного суду від 03.11.2020.

КГС ВС від 06.01.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94125342>

Враховуючи положення ч.2 ст.260, ст.258, ч.4 ст.174 ГПК України, зважаючи на те, що ОСОБА_1 не виконала вимог ухвали суду апеляційної інстанції протягом продовженого процесуального строку, колегія суддів вважає, що суд апеляційної інстанції дійшов вірного висновку про наявність правових підстав для повернення апеляційної скарги ОСОБА_1 без розгляду. При цьому Суд зазначає, що усунення недоліків заяви (апеляційної скарги) лише в їх частині не є підставою для відкриття провадження у справі, оскільки свідчить про порушення норм процесуального права та має наслідком повернення заяви боржника без розгляду відповідно до ч.4 ст.170 ГПК України.

КГС ВС від 22.01.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94393871>

Повернення апеляційної скарги (ст.260 ГПК України)

Банк в особі Уповноваженої особи ФГСФО на ліквідацію Банку подав апеляційну скаргу від 20.10.2020, підписану представником Кондяковим А.С., яку ухвалою апеляційного господарського суду від 04.11.2020 залишено без руху, як таку, що оформлена з порушенням вимог п.1 ч.3 ст.258 ГПК, а саме: без підтвердження повноважень особи для здійснення самопредставництва, та встановлено десятиденний строк з дня вручення ухвали скаржнику для виправлення недоліків апеляційної скарги. На виконання вимог зазначеної ухвали скаржником у строк, визначений судом, подано до суду заяву про усунення недоліків апеляційної скарги, до якої, між іншим, додало примірник тієї самої апеляційної скарги від 20.10.2020, скріплений **власноручним підписом** Уповноваженої особи ФГВФО на ліквідацію Банку Стрюкової І.О. Апеляційний господарський суд цей примірник апеляційної скарги **помилково розцінив як іншу нову апеляційну скаргу**, а не усунення недоліків, у зв'язку з чим дійшов висновку про наявність підстав для повернення апеляційної скарги, про що 18.11.2020 постановив відповідну ухвалу. Проте надіслання Банком на виконання ухвали суду в строк, визначений судом, примірника апеляційної скарги, скріпленого власноручним підписом Уповноваженої особи ФГВФО на ліквідацію Банку Стрюкової І.О., повноваження якої щодо самопредставництва юридичної особи визначено законодавством, є усуненням недоліків апеляційної скарги відповідно до вимог п.1 ч.3 ст.258 ГПК. За таких обставин, не маючи зауважень щодо форми апеляційної скарги після одержання судом її примірника за належним підписом (власноручним підписом Уповноваженої особи ФГВФО на ліквідацію Банку Стрюкової І.О.) і не спростовуючи обставин щодо повноважень цієї особи на підписання такої скарги, апеляційний господарський суд не мав належних правових підстав для застосування наслідків, передбачених положеннями ч.4 ст.174, ч.2 ст.260 ГПК. Подібних за змістом висновків дійшов ВС, зокрема у постанові від 22.06.2020 у справі № 910/4129/17.

КГС ВС від 28.01.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94552844>

Ухвалою апеляційного господарського суду від 07.12.2020 повернуто апеляційну скаргу прокурора на ухвалу на підставі п.1 ч.5 ст.260 ГПК України. У цій справі прокурор вступає у справу, порушену за заявою іншої особи, та предметом якої є позовні вимоги до органу, уповноваженого державною здійснювати захист інтересів територіальної громади, на стадії апеляційного оскарження. У такому випадку процесуальний статус прокурора у справі буде невизначеним, адже до складу учасників господарської справи входять сторони і треті особи. З урахуванням викладеного є обґрунтованим висновок колегії суддів апеляційного господарського суду, що прокурор не наділений повноваженнями визначити процесуальну поведінку відповідача у господарській справі неналежною і самостійно звернутись з апеляційною скаргою фактично на захист інтересів такого відповідача. Колегія суддів КГС ВС також погоджується з висновком суду апеляційної інстанції, що у цьому випадку у прокурора відсутнє право подання апеляційної скарги як особи, що не брала участі у справі, якщо суд вирішив питання про її права, інтереси чи обов'язки (ч.3 ст.254 ГПК України), оскільки порядок подання прокурором апеляційної скарги врегульовано ст.53 ГПК України.

КГС ВС від 15.02.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94904457>

Відмова у відкритті апеляційного провадження (ст.261 ГПК України)

У разі, якщо апеляційний суд встановить (згідно з ухвалою про залишення апеляційної скарги без руху) такий недолік апеляційної скарги як недотримання її заявником положень статті 255 ГПК України (а саме подання апеляційної скарги після закінчення строків, установлених статтею 256 цього Кодексу) без порушення особою, яка її подала, питання про поновлення цього строку, або якщо підстави, вказані нею у заяві, визнані неповажними, то особа (скаржник) на вимогу суду в ухвалі про залишення скарги без руху протягом десяти днів з дня вручення цієї ухвали має право звернутися до суду апеляційної інстанції із заявою про поновлення строку або вказати інші підстави для поновлення строку. Однак, якщо скаржник на вимогу суду протягом десяти днів з дня вручення ухвали про залишення апеляційної скарги без руху не подасть заяву про поновлення строку або вказані скаржником підстави (нові підстави) для поновлення строку на апеляційне оскарження будуть визнані неповажними, то **суд відмовляє у відкритті апеляційного провадження у порядку, встановленому статтею 261 цього Кодексу.** Аналогічне правило встановлене пунктом 4 частини першої статті 260 ГПК України. *У цих висновках Суд звертається до подібних висновків Верховного Суду, викладених в постановах від 06.07.2018 у справі №925/1566/16 та від 11.03.2019 у справі № 920/416/18*

КГС ВС від 20.05.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/97174773>

Судом апеляційної інстанції зроблено помилковий висновок про те, що у даній справі відповідач має обґрунтувати поважність причин пропуску строку на апеляційне оскарження та не враховано, що оскільки відповідачем подано апеляційну скаргу на рішення місцевого господарського суду зі спливом одного року з дня складення повного тексту, він має довести факт його неповідомлення про розгляд справи та/або пропуск строку на апеляційне оскарження внаслідок виникнення обставин непереборної сили. Водночас колегія суддів зазначає, що саме обставина недоведення скаржником існування виключних випадків, передбачених п.п. 1, 2 ч. 2 ст. 261 ГПК України є окремою самостійною підставою для відмови у відкритті апеляційного провадження, яка не потребує оцінки поважності або неповажності причин пропуску строку, відтак доводи касаційної скарги про причини нестримання поштової кореспонденції не заслуговують на увагу.

КГС ВС від 20.05.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/97074368>

Апеляційна скарга особи, яка не брала участі у справі (ст.254 ГПК України)

Судове рішення, оскаржуване незалученою особою, стосується її прав та обов'язків, якщо судом розглянуто й вирішено спір про право у правовідносинах, учасником яких на момент розгляду справи та прийняття рішення господарським судом першої інстанції є скаргник, або містить судження про права та обов'язки цієї особи у відповідних правовідносинах. Крім того, в мотивувальній частині рішення мають міститись висновки суду про права та обов'язки цієї особи, або у резолютивній частині рішення повинно бути вказано про права та обов'язки таких осіб. У такому випадку рішення порушує не лише матеріальні права осіб, не залучених до участі у справі, але й їх процесуальні права, що впливають, зокрема, з положень Конвенції, зокрема, - права на справедливий судовий розгляд при визначенні її цивільних прав і обов'язків. Будь-який інший правовий зв'язок між скаргником і сторонами спору не може братись до уваги.

Відповідно до ч. 1 ст.254 ГПК України учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право подати апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції. Суддя-доповідач у порядку підготовки справи до апеляційного розгляду, зокрема з'ясовує питання про склад учасників судового процесу. У разі встановлення, що рішення господарського суду першої інстанції може вплинути на права та обов'язки особи, яка не брала участі у справі, залучає таку особу до участі у справі як третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору (ст. 267 ГПК України).

Згідно з ст. 277 ГПК України порушення норм процесуального права є обов'язковою підставою для скасування судового рішення та ухвалення нового рішення суду, якщо, зокрема, суд прийняв рішення про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки осіб, які не були залучені до участі у справі.

КГС ВС від 13.01.2021

<http://reestr.court.gov.ua/Review/94151181>

Згідно з п.3 ч.1 ст.264 ГПК суд апеляційної інстанції закриває апеляційне провадження, якщо після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою, поданою особою з підстав вирішення судом питання про її права, інтереси та (або) обов'язки, встановлено, що судовим рішенням питання про права, інтереси та (або) обов'язки такої особи не вирішувалося. Отже, після прийняття апеляційної скарги особи, яка не брала участі у справі, суд апеляційної інстанції з'ясовує, чи прийнято оскаржуване судове рішення безпосередньо про права, інтереси та (або) обов'язки скаргника і які конкретно. Встановивши такі обставини, суд вирішує питання про залучення скаргника до участі у справі в якості третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору та, як наслідок, скасовує судове рішення на підставі п.4 ч.3 ст.277 ГПК України, оскільки таке порушення норм процесуального права є в будь-якому випадку підставою для скасування рішення місцевого господарського суду, якщо господарський суд прийняв судове рішення про права, інтереси та (або) обов'язки осіб, що не були залучені до участі у справі. Якщо після відкриття апеляційного провадження за апеляційною скаргою, поданою особою з підстав вирішення судом питання про її права, інтереси та (або) обов'язки, встановлено, що судовим рішенням питання про права, інтереси та (або) обов'язки такої особи не вирішувалося, то апеляційний господарський суд своєю ухвалою закриває апеляційне провадження на підставі пункту 3 частини першої статті 264 ГПК України, оскільки у такому випадку не існує правового зв'язку між скаргником і сторонами у справі, в зв'язку з чим відсутній суб'єкт апеляційного оскарження.

КГС ВС від 16.01.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94180484>

Апеляційна скарга особи, яка не брала участі у справі (ст.254 ГПК України)

Рішення є таким, що прийнято про права та обов'язки особи, яка не була залучена до участі у справі, якщо в мотивувальній частині рішення наявні висновки суду про права та обов'язки цієї особи або у резолютивній частині рішення суд прямо зазначив про права та обов'язки цієї особи. В такому випадку рішення порушує не лише матеріальні права осіб, не залучених до участі у справі, а й їх процесуальні права, що витікають із сформульованого в пункті 1 статті 6 Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод положення про право кожного на справедливий судовий розгляд. Будь-який інший правовий зв'язок між скаржником і сторонами спору не приймається до уваги. Аналогічна правова позиція викладена у постанові ОП КГС від 15.05.2020 у справі № 904/897/19. Судом апеляційної інстанції у даній справі встановлено, що ТзОВ не є учасником у даній справі, а рішенням господарського суду міста не було вирішено питання про його права, інтереси та/або обов'язки і таке судові рішення першої інстанції не зачіпає безпосередньо права та обов'язки скаржника. З врахуванням викладеного, суд касаційної інстанції погоджується з висновком суду апеляційної інстанції щодо наявності підстав, передбачених п.3 ч.1 ст.264 ГПК України.

Разом з тим, колегія суддів вважає за необхідне зазначити, що апеляційний господарський суд дійшовши правомірного висновку про наявність підстав для закриття апеляційного провадження відповідно до п.3 ч.1 ст.264 ГПК України, безпідставно надав оцінку висновкам суду першої інстанції щодо суті спору та навів доводи, за якими суд апеляційної інстанції погодився з ними, тобто фактично здійснив апеляційний перегляд рішення суду першої інстанції. Відтак, абзаци 9-11, 13-14 мотивувальної частини ухвали суду апеляційної інстанції від 08.12.2020, в яких суд апеляційної інстанції надав оцінку висновкам суду першої інстанції щодо суті спору та навів доводи, за якими погодився з ними, підлягають виключенню.

КГС ВС від 16.02.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94999373>

Апеляційна скарга особи, яка не брала участь у розгляді справи на судові рішення 2011 р., яке було переглянута в апеляційному порядку.

Правила перегляду судових рішень в апеляційному провадженні на час постановлення у 2011 році рішення суду першої інстанції у цій справі були визначені ГПК України (в редакції, чинній до 15.12.2017). Згідно з ГПК України (в редакції, чинній до 15.12.2017) якщо апеляційну скаргу було подано на рішення чи ухвалу місцевого господарського суду, яку вже було переглянута в апеляційному порядку, то відповідні обставини виключали перегляд судових актів суду першої інстанції апеляційним господарським судом.

ОП КГС зазначає: якщо особа, яка не брала участь у справі, а суд вирішив питання про її права та обов'язки, не реалізувала своє суб'єктивне процесуальне право - на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції протягом строків для апеляційного оскарження цього рішення відповідно до положень ГПК України в редакції, чинній на момент розгляду справи (чинній до 15.12.2017), то рішення суду першої інстанції є таким, що набрало законної сили за правилами ГПК України (в редакції, чинній до 15.12.2017), і не може бути оскаржено із застосуванням нових правил на апеляційне оскарження судового рішення - відповідно до ГПК України (в редакції, чинній з 15.12.2017).

ОП КГС від 05.02.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/95133486>

Апеляційна скарга на ухвали суду першої інстанції (ст.255 ГПК України)

Стаття 255 ГПК України не містить прямої заборони на оскарження ухвали суду першої інстанції про відмову в задоволенні заяви (клопотання) про закриття провадження у справі про банкрутство, тоді як частиною другою статті 9 КУЗПБ не визначено конкретного переліку ухвал, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку. Аналогічно не містять заборони щодо оскарження ухвали суду першої інстанції про відмову у задоволенні клопотання (заяви) про закриття провадження у справі про банкрутство приписи п.2 ч.1 ст.287 ГПК України, ч.3 ст.9 КУЗПБ. КГС ВС зазначає, що відсутність словосполучення «ухвали про відмову у задоволенні клопотання (заяви) про закриття провадження у справі про банкрутство» в переліку судових рішень, які можуть переглядатися апеляційному та касаційному порядку, з огляду на наявність «ухвали про закриття провадження у справі про банкрутство», та системне застосування приписів Кодексу України з процедур банкрутства, не виключає можливості апеляційного та касаційного перегляду ухвали суду першої інстанції про відмову у задоволенні клопотання (заяви) про закриття провадження у справі про банкрутство (див. *mutatis mutandis* схожий підхід Верховного Суду під час тлумачення норм Закону про банкрутство (КУЗПБ) в ході вирішення питання можливості перегляду ухвали про відмову у відкритті провадження у справі про банкрутство в касаційному порядку, застосований у постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 25.02.2020 у справі №922/1265/19). Судова колегія дійшла висновку про те, що учасники справи, а також особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право оскаржити в апеляційному порядку ухвалу суду першої інстанції про відмову у задоволенні клопотання (заяви) про закриття провадження у справі про банкрутство та, відповідно, подати касаційну скаргу на таку ухвалу після її перегляду в апеляційному порядку згідно з п.2 ч.1 ст.287 ГПК України. Така ж правова позиція викладена у постанові судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС від 13.10.2020 у справі № 911/3070/15 та судова колегія не вбачає підстав для відходу від цих висновків.

КГС ВС від 11.02.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94865203>

Право особи, яка не брала участі у справі, на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції закріплене у ст.254 ГПК України, відповідно до якої учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, інтереси та (або) обов'язки, мають право подати апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції (частина 1). Суд апеляційної інстанції, відмовляючи у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою АТ (особи, яка не брала участі у справі), помилково застосував положення ч.5 ст.272 ГПК України без застосування норми ст.254 цього ж Кодексу. Аналогічний висновок щодо застосування наведених норм процесуального права у подібних правовідносинах викладено у постановках ВС від 23.12.2019 у справі № 910/13390/17, від 01.12.2020 у справі № 922/2239/20. Колегія суддів звертає увагу на те, що, як неодноразово наголошував ВС у своїх постановках (зокрема, постанови ОП КГС від 14.08.2019 у справі № 62/112, від 16.01.2020 у справі № 925/1600/16, від 02.10.2020 у справі №920/691/18), при розгляді апеляційної скарги, поданої особою, яка не брала участі в розгляді справи судом першої інстанції і яка вважає, що місцевим господарським судом вирішено питання про її права та обов'язки, суд апеляційної інстанції, перевібивши матеріали апеляційної скарги на предмет їх відповідності статтям 258, 259 ГПК України, та за відсутності підстав для залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги чи для відмови у відкритті апеляційного провадження з інших підстав, відкриває апеляційне провадження за апеляційною скаргою такої особи та має належним чином дослідити і встановити, чи вирішив суд в оскаржуваному рішенні питання про права, інтереси та (або) обов'язки заявника апеляційної скарги.

КГС ВС від 18.05.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/96998541>

Перегляд за нововиявленими обставинами (ст.320-325 ГПК)

Згідно з процесуальним законодавством нововиявлені обставини відрізняються від нових обставин, обставин, що змінилися, та нових доказів за часовими ознаками, предметом доказування та істотністю впливу на судові рішення. Так, суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що нова обставина, що з'явилася або змінилася після розгляду справи, не є підставою для перегляду справ. Не вважаються нововиявленими нові обставини, які виявлені після ухвалення судом рішення, а також зміна правової позиції суду в інших подібних справах. Не можуть вважатися нововиявленими ті обставини, що встановлюються на підставі доказів, які не були своєчасно подані сторонами чи іншими особами, які беруть участь у справі. Обставини, що виникли чи змінилися після ухвалення судом рішення, а також обставини, на які посилався учасник судового процесу у своїх поясненнях, скарзі, або які могли бути встановлені в разі виконання судом вимог процесуального закону, теж не можуть визнаватися нововиявленими (*аналогічна правова позиція висловлена Верховним Судом у постановках від 06.03.2018 у справі № 2а-23903/09/1270, від 03.04.2018 у справі № 477/1012/14-а, від 30.01.2020 у справі №127/2-а-4944/11*).

КГС ВС від 11.01.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94194197>

КГС ВС зазначає, що прийняття відмови від позову у процедурі перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами порушує принцип правової (юридичної) визначеності, по-перше, у спірних взаємовідносинах сторін зі справи, по-друге, стосовно прийнятих у справі судових рішень, зокрема апеляційної і касаційної інстанцій, які набрали статусу остаточних, а, отже, й щодо обставин, встановлених апеляційною інстанцією у розгляді справи по суті, та преюдиційності цих обставин. Наведене свідчить про недобросовісність користування позивачем своїм правом на відмову від позову у процесі перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами.

КГС ВС від 01.06.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/97350239>

Інше (технічна помилка в позовній заяві, процесуальне правонаступництво)

Верховний Суд вважає помилковим посилання скаржника про вихід місцевого суду за межі позовних вимог та погоджується з висновком суду апеляційної інстанції, що помилкове зазначення позивачем у позовній заяві кадастрового номеру спірної земельної ділянки (замість 1422482300:26:000:0001, було зазначено 1422482300:26:000:000), не призводить до виходу за межі позовних вимог і порушення принципу диспозитивності, оскільки суд апеляційної інстанції з урахуванням наявних у справі матеріалів вирішив питання щодо земельної ділянки саме із кадастровим номером 1422482300:26:000:0001, яку спірним розпорядженням в.о. голови Костянтинівської районної державної адміністрації від 23.08.2007 № 408 було передано у постійне користування Костянтинівській державній сортодослідній станції. Слід зазначити, що допущена позивачем у прохальній частині позовної заяви технічна помилка щодо кадастрового номеру земельної ділянки жодним чином не впливає на вирішення судом справи по суті спору. Сторони не надали жодних доказів існування іншої земельної ділянки, зокрема із кадастровим номером 1422482300:26:000:000. Водночас відповідачі протягом всього розгляду не заперечували, що спір вирішується судом стосовно земельної ділянки із кадастровим номером 1422482300:26:000:0001. КГС ВС-12.01.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94227031>

Процесуальне правонаступництво є похідним від матеріального та впливає з юридичних фактів правонаступництва (заміни сторони у матеріальному правовідношенні її правонаступником). У зв'язку з цим для вирішення судом питання про процесуальну заміну сторони у справі необхідна наявність відповідних первинних документів, які підтверджують факт вибуття особи з матеріального правовідношення та перехід її прав та обов'язків до іншої особи - правонаступника. У кожному конкретному випадку для вирішення питання про можливість правонаступництва господарському суду слід аналізувати відповідні фактичні обставини, передбачені нормами матеріального права.

КГС ВС-Палата від 13.04.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/96926745>

ІНШЕ (скарга на дії ДВС)

Колегія суддів КГС погоджується з вміщенням у мотивувальній частині постанови обґрунтованим висновком апеляційного суду про відмову в задоволенні скарги у частині вимоги про зупинення дії постанови ВДВС про закінчення виконавчого провадження з примусового виконання наказу, оскільки як Розділ VI ГПК України (Судовий контроль за виконанням судових рішень), так і Закон України № 1404-VIII не передбачають такого способу захисту прав стягувача як зупинення дії постанови про закінчення виконавчого провадження, натомість містять норми, які допускають лише можливість зупинення дії оскарженого рішення суду (якщо рішення не передбачає примусового виконання) до закінчення його перегляду в касаційному порядку (стаття 332 ГПК України) або зупинення стягнення на підставі виконавчого документа у порядку забезпечення позову (пункт 5 частини 1 статті 137 ГПК України).

КСГ ВС від 05.02.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94656820>

Під час оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця, на виконанні яких перебуває виконавчий документ господарського суду, слід дотримуватися відповідних положень [ГПК України](#), вміщених у розділі VI «Судовий контроль за виконанням судових рішень», зокрема щодо права на звернення зі скаргою у строк десять календарних днів, визначений пунктом «а» частини першої [статті 341 цього Кодексу](#) (постанова ВП ВС від 13.03.2019 у справі № 920/149/18). *Аналогічні висновки викладені в постановках Верховного Суду від 08.10.2020 у справі № 918/333/13-г, від 20.10.2020 у справі № 5019/337/11.* Стягувач, який подав до відповідного органу державної виконавчої служби заяву про відкриття виконавчого провадження мав як заінтересована особа у виконанні судового рішення, ухваленого на її користь, цікавитись виконавчим провадженням та отримувати від державного виконавця інформацію про проведення виконавчих дій у відкритому за її заявою виконавчому провадженні. Приписами пункту «а» частини I [статті 341 ГПК України](#), встановлено, що відповідну скаргу може бути подано до суду у десятиденний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її права. Порівняльний аналіз змісту термінів «дізналася» та «повинна була дізнатися», що містяться в [статті 341 Господарського процесуального кодексу України](#), дає підстави для висновку про презумпцію обов'язку особи знати про стан своїх прав у виконавчому провадженні.

КСГ ВС-08.06.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/97559425>

Інше (оскарження рішення третейського суду, видача виконавчого документа у третейській справі)

Єдиною підставою для скасування рішення третейського суду ТзОВ зазначає те, що третейський суд вирішив питання про права та обов'язки ТОВ, яке фактично не брав участі у справі, а відзив, який надано третейському суду, не повинен був прийматися до уваги, оскільки був поданий особою, яка не мала повноважень на представництво інтересів Відтак, скаржник оскаржує рішення третейського суду у справі №20/05/20-02-тс на підставі п.5 ч.2 ст.350 ГПК України, яка відповідає положенням п.5 ч.3 ст.51 ЗУ "Про третейські суди", що передбачає скасування рішення третейського суду у разі, якщо третейський суд вирішив питання про права та обов'язки осіб, які не брали участі у справі.

КГС ВС зазначає, що склад учасників третейського розгляду визначено ст.34 ЗУ "Про третейські суди", відповідно до ч.1 якої учасниками третейського розгляду є сторони та їх представники. З матеріалів справи вбачається та не заперечується скаржником, що ТОВ було учасником у третейській справі №20/05/20-02-тс як відповідач, а тому положення п.5 ч.2 ст.350 ГПК України та п.5 ч.3 ст.51 ЗУ "Про третейські суди" до спірних правовідносин не застосовуються. Аналогічну позицію щодо застосування вказаних норм викладено у постановках Верховного Суду від 03.09.2019 у справі № 876/16/19, від 07.04.2020 у справі № 873/5/20, від 20.08.2020 у справі № 870/56/20, від 11.02.2021 у справі № 875/3000/20. Скаржником не доведено тієї обставини, що при ухваленні оскаржуваного рішення третейський суд вирішив питання про права і обов'язки осіб, які не брали участь у справі, оскільки положення п.5 ч.2 ст.350 ГПК України стосуються кола осіб, які не є учасниками справи, але рішення третейського суду стосується їх прав, інтересів та обов'язків або в рішенні міститься судження про права та обов'язки цих осіб у відповідних правовідносинах. У даному випадку третейським судом розглянуто й вирішено спір у правовідносинах, безпосереднім учасником яких на момент розгляду справи та прийняття рішення третейським судом виступало ТОВ як сторона договору, з якого виник спір, та третейської угоди. Відтак скаржник помилково кваліфікує свій статус у третейському спорі як особи, яка не брала участі у справі, тоді як третейський суд вирішив питання про її права та обов'язки, а не як сторони (відповідача) у третейській справі №20/05/20-02-тс.

КГС ВС від 18.05.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/97218375>

При розгляді заяви про видачу виконавчого документа господарський суд не здійснює оцінки законності і обґрунтованості рішення третейського суду в цілому та по суті заявлених та розглянутих вимог, а лише встановлює відсутність або наявність підстав для відмови в задоволенні заяви про видачу виконавчого документа, визначених статтею 56 Закону України "Про третейські суди" та статтею 355 ГПК України. Суд звертається до усталеної практики Верховного Суду з вирішення подібних спорів - до висновків наведених, зокрема в постановках від 12.09.2018 у справі № 917/1257/17, від 31.07.2019 у справі № 910/24165/16, від 01.08.2019 у справі № 910/8991/17, від 27.08.2020 у справі № 870/48/20, від 25.05.2021 у справі № 873/93/20.

КГС ВС від 08.06.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/97770843>

Інше (постанова ВГСУ не є джерелом правозастосовчої практики, застосування аналогії закону)

Верховний Суд також зазначає, що відповідно до частини четвертої статті 236 ГПК України при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування норм права, викладені в *постановах Верховного Суду*. Згідно з частиною шостою статті 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права. Тобто йдеться про врахування судами висновків щодо застосування відповідних норм права, викладених у *постановах Верховного Суду*, враховуючи статус Верховного Суду як найвищого суду у системі судоустрою України, який забезпечує сталість та єдність судової практики у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом. Близька за змістом права позиція викладена у постанові Верховного Суду від 12.11.2020 зі справи № 904/3173/19. Судова колегія не бере до уваги посилання скаржника на правову позицію, викладену у постанові Вищого господарського суду України, оскільки за змістом частини четвертої статті 236 ГПК України остання не є джерелом правозастосовчої практики у розумінні цієї правової норми.

КГС ВС від 04.02.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94656742>

Можливість застосування аналогії закону передбачена в ч.10 ст.11 ГПК України, яка допускає в разі якщо спірні відносини не врегульовані законом і відсутній звичай ділового обороту, який може бути до них застосований, суд застосовує закон, що регулює подібні відносини (аналогія закону), а за відсутності такого - виходить із загальних засад і змісту законодавства (аналогія права). Застосування закону за аналогією закону допускається, якщо: відносини, щодо яких виник спір, за своїм характером потребують цивільно-правового регулювання; ці відносини не регулюються будь-якими конкретними нормами права; вирішити спір, що виник, неможливо, ґрунтуючись на засадах і змісті законодавства; є закон, який регулює подібні відносини і який може бути застосований за аналогією закону (пункт 45 постанови ВП ВС від 23.06.2020 у справі № 909/337/19).

КГС ВС від 02.02.2021
<http://reestr.court.gov.ua/Review/94802499>